

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historiae Ecclesiasticae Pars ...

Historiae Ecclesiasticae Pars Secvnda, Qva Continentvr Socratis Scolastici
Constantinopolitani lib. 7. Theodoriti Cyrensis episcopi lib. 5

Christopherson, John

[Köln], 1569

Socratis Scholastici Historiae Ecclesiasticae, Liber tertius.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12704

84
S O C R A T I S

SCHOLASTICI HI-
STORIAE ECCLE-
SIASTICAE,

Liber tertius.

*De Iuliano & genere eius, & eruditione, & quòd
postquam ad imperium peruenit, ad gētilium re-
ligionem se conuertebat,*

CAPVT I.

V M Imperator Constantius, ad ter-
tium Non. Nouembris, Tauro &
Florentio Cofs. in Ciliciæ confinijs
extremum vitæ diem obiisset, Iulia-
nus, eisdem Cofs. iij. Idus Decēbris
de partibus versus occidentem de-
cedens, Constantinopolim aduen-
tauit, in q̄; ea ciuitate imperator de-

claratus est. Iam verò, quoniam mihi propositum est de Im-
peratore Iuliano, viro cum primis disertio pauca differere,
nemo ex eius familiaribus altum & exaggeratum dicendū
genus à me postulet, perinde ac si oratio eius, de quo insti-
tuitur, præstantiam exæquare debeat. Sed cum Christiano-
rum res gestæ nobis scriptis mandandæ sint, summis &
humilem dicendū rationem (vti initio polliciti sumus) se-
quemur, quo facilius res quæ narrantur sub cuiusque cadāt
intelligentiam. Hoc modo igitur de illo aggrediamur di-
cere: eiusque genus, educationem, & qua ratione ad Impe-
riū peruenit, persequamur, exordio sermonis nostri paulo
altius repetito. Constantinus Imperator, qui Byzantium
suo ipsius appellauit nomine, duos fratres habuit ex patre
eodem, non autem ex eadem matre editos: Quorum alteri
Dalmatius, alteri Constantius nomen fuit. Dalmatius filiū
habuit suo ipsius nomine nuncupatum. Constantio autem
nati filij duo, Gallus, & Iulianus. Itaque cum post mortem
L condi-

SOCRAT. HISTORIAE

Conditoris vr̄bis Constantinopolis Dalmatius iunior à militibus interemptus esset, eodem tempore isti patre suo or̄bati, parum aberat, quin in idē discrimen, in quod Dalmatius, deuenissent, nisi quod Gallum, grauis quidam morbus, quo pro certo expectabatur, illum fore confectum è periculo eripuisset, Iulianum autem tenera aetas (octo enim annos solum compleuerat) omnino seruasset incolumem. At vbi imperatoris ira contra eos deferbuerat, Gallus Ephesi, quæ est in Ionia, à præceptoribus institutus est: vbi opes permagnæ erant vtrique à maioribus suis relictae. Iulianus autem, vbi adoleuit, Constantinopoli in Basilica (ibi enim tum ludus erat literarius) honestis disciplinis se excolendum tradidit: vestitu tenui inopi quæ incedens, à Mardonio eunucho eruditus fuit. Grammaticæ præcepta à Nicole Lacone didicit: Rhetoricam autem ab Ecebolio Sophista, qui tum Christianus fuit. Prudenter quidem præcauebat Imperator Constantius, ne si Doctorem audiret gentilem, (Christianus namque ab inenite ætate erat Iulianus) ad gentilium superstitionem desisteret. Cùm verò in bonis literis permagnos faceret progressus, fama apud populum percrebuit, eum ad Rempublicam Romanam gubernandam idoneum habilem quæ esse. Quod quidem, deinceps vbi in omnium ore versabatur, animum imperatoris vehementer conturbauit. Quapropter illum Constantinopoli vr̄be primaria Nicomediam transferendum curauit, præcepit quæ ne scholam Libanij Syri sophistæ aliquando adiret. Libanius enim id temporis, à pedagogis, Constantinopoli eiectus, Nicomediæ Ludum aperuerat: qui quidem virus acerbitatis suæ contra pædagogos conceptæ, in librum quendam aduersum illos editum, effudit. Et quamquam Iulianus propterea erat prohibitus Libanium adire, quod Gentilium religionem profiteretur, tamen tanto erga eius scripta flagruit amore, vt̄ ea conquisita comparata quæ, ex occulto summo studio diligentia quæ euolueret. Vbi in rhetorica permultū profecisset, forte fortuna maximus Philosophus, nō Bisantius ille Euclidis pater, sed Ephæsius Nicomediæ aduentat: quem Imperator Valentinianus magis

gigas

gigas præstigijs exercentem postea è medio tolli mandavit. Verùm istud postea, vti dixi, contigit. Id temporis verò nulla alia re, quàm Iuliani fama impulsus, eo iter fecit. Apud hunc Iulianus primum phylosophiæ præcepta degustare, mox religionem præceptoris, qui dominandi cupiditatem eius animo iniiciebat, imitari cœpit. Postquam ista ad aures peruenere imperatoris, Iulianus quasi inter spem & metum positus, quo suspicionem vitaret, qui iam dudum verè Christianus erat, tum specie quadam esse præ se tulit: abrafaque cute, vitam monasticam simulauit. Ac clam quidem disciplinas philosophorum excoluit: palam autem, sacra Christianorum perlegit eloquia, atque adeo in ecclesia Nicomedensi lector designatus est. Tali igitur simulatione, imperatoris animum contra illum incensum callidus placauit. Ista tamen metu adductus obiit, tamen de spe minime deiectus est, sed apud complures ex familiaribus prædicare non dubitauit, tempora fore beata, si ipse rerum poriretur.

Cùm res illius essent hoc loco constitutæ, gallus eius frater Cæsar declaratus, cum iter in orientem susciperet, illius visendi gratia venit Nycomediam. Vbi autem Gallus paulò post interfectus est: vnde Iulianus illico in grauem suspicionem apud imperatorem vocatur. Et propterea illum custodiri iubet. Ille cum se posse à suis custodibus aufugere videret, locum subinde commutans, euasit incolumis. Demum verò Eusebia Imperatoris coniunx, vbi illum in loco quodam delitescentem fortè offendeat, persuadet imperatori, vt non modò nullo malo illum afficeret, sed potestatem concederet Athenas aduentandi, quo philosophiæ studio operam daret. Illum igitur, vt complectar breui, accersit, Cæsarem renuntiat: dat illi vxorem sororem suam Helenam: in Galliam contra Barbaros dimicaturum mittit. Nam Barbari quos Imperator Constantius paulò ante ad auxilia contra Magnentium ferenda conduxerat, cum nihil contra Tyrannum proficerent, Romanorum vrbes depopulati sunt: Et quoniam Iulianus iuuenis erat, dedit illi in mandatis imperator, vt nihil sine ducum consilio moliretur.

SOCRATIS HISTORIAE

Postquam illi hanc consequuti autoritatem, negligentius rem agere cœperunt, & propterea Barbari fuere superiores, Iulianus delitiis & comotationibus indulgendi ducibus permittit potestatem: militum autem animos, certa mercede cuique Barbarum interficienti proposita, multo reddidit alacriores. Hinc cœperunt & Barbarorum copiae debilitari, & ipse à suis militibus amari plurimum. Fertur etiam, cum oppidum quoddam ingrederetur, vnam ex coronis, quibus ciuitates ornari ad aspectum soleant, inter columnas suspensam funiculo, in eius caput delapsam esse, eiq; aptè insedisse: omnesq; qui aderant, ea de re clamorem edidisse. Nam putabatur eo ostento imperium illi præsignificatum. Dicitur à nonnullis Constantium illum contra Barbaros hac de re misisse, vt cum illis confligens, ibi interiret. Sed verum ne dixerint, qui ita prædicant, haud equidem scio. Nam sorore illi in matrimonium collocata, dum ei parabat insidias, nihil aliud egit, quàm vt contra seipsum periculù crearet. At vtrum hoc, an illo modo se res habeat, singuli pro arbitrato viderint. Vbi Iulianus ducum inertiam & negligentiam apud Imperatorem inculsauerat, missus est alius dux, qui erat ad promptù, & alacrem Iuliani animù valde accommodatus. Hunc nactus Iulianus, magna cum confidentia contra Barbaros dimicauit. Illi legatum ad eum mittere, literas imperatoris, quæ eos in fines Romanorum ire iusserant, ostendere cœperunt. Iulianus legatum vinculis colligare, cum multitudine bellum gerere, & hostibus vi manuq; profligatis, regem Barbarorum captiuum ad Constantium mittere. His rebus prospere, & feliciter gestis, Imperator à militibus declaratur. Corona Imperatoria nõ illis tum suppetebat, sed tamen vnus ex stipatorum numero torquem, quem circa ipsius collum habebat, coronæ loco capiti circundedit. Iulianus itaque ad hunc modum regnare cœpit. Quæ autem deinceps gesserit, philosophù ne decerent, aliorum, ad quorum aures peruenerint, sit iudiciù. Nam neque legatos ad Constantium mittere, neque vt patronum & beneficum colere, sed omnia pro suo ipsius arbitrio agere in animum induxit. Magistratus in singulis prouinciis commutare. Constantium in quaque ciuitate, lectis palà eius ad barbaros literis, infamia notare conatur.

Quo-

Quocirca illi omnes se dedere, à Constantio deficere cœperunt. Tandem simulationem professionis Christianæ penitus deposuit. Etenim singulas ciuitates peragrans, delubra aperire, offerre simulachris, se pontificem appellare cœpit. Gentiles autem festa gentilitia celebrare, his rebus confectis, bellum intestinum, occasione arrepta, cōtra Cōstantium mouet: omniaque mala, quæ bellum solet secum afferre, quoad eius fieri poterat, patrāda curat. Neque profecto absque multorū cæde & sanguine huius philosophi animus internosci potuisset. Si Deus, qui sui ipsius consilij solus iudex est, non alterum aduersarium, sine aliorum calamitate ab instituto repressisset. Nam Iuliano apud Thraces versanti nuntiatum est, Constantium è vita exiuisse. Sic igitur imperium Romanum id téporis ciuili bello liberatū fuit. Iulianus Constantinopolim contendit: & statim quo pacto populum sibi deuincire, eiusque conciliare beneuolentiam posset, cogitat. Ad quam rem tali vsus est astutia. Nouerat pro certo Constantium vniuersæ illi populi multitudini, quæ fidē Consubstantialis amplexabatur, maximè inuisum esse, tum quod illos, ecclesiis ipsorum exturbaue- rat, tum quod episcopos, qui ad illos spectabant, proscri- ptos, in exilium eiecerat. Exploratum etiam habebat, Gé- tiles animis contra illum exulceratis esse, quod erant per il- lum à sacrificando prohibiti, optareq; tempus sibi dari, in quo liceret ipsis delubra sua aperire, victimasque simula- chris offerre. Sic ergo vtrumque populi genus separatim contra mortuum Constantium inimicitias exercere mani- festo cognouit. Denique omnes omnino cōtra Eunuchos, contraque notabiles Eufebij rapinas grauiter offensos cō- perit, Ad omnium igitur voluntatem se callide format, fin- gitque: atque nonnullis dissimulanter assentatur: alios, dum inanem gloriam confectarentur, beneficiis allicit. Omni- bus passim, quo erga superstitionem animo esset, perspicue declarat. Ac primum Constantii erga suos crudelitatem grauiter perstringere, deinde, quo eum apud multitudinem in reprehensionem vocaret, episcopos relegatos per man- datum reuocare, tum bona publicata illis restituere cœpit. Deinceps, Gentilium templa absque mora suis aperire mā- dauit: Lege sanciuir, vt illis, quibus ab Eunuchis facta su-

SOCRAT. HISTOR.

isset iniuria, facultates iniquè abreptæ redderentur. Eusebium porrò, summum Imperatoris cubicularium morte multavit, non solum quod multos ab eo iniuria affectos fuisse, verùm etiam quòd suum ipsius fratrem Gallum per eius calumniam è medio sublatum acceperat. Tandem corpus Constantij honorifice sepeliendum curavit. Quo facto Eunuchos, Tonsores, & Coquos eiecit è palatio: Eunuchos, quòd per eos factum fuisset, vt Constantius repudiata vxore, nõ aliam postea duceret: Coquos, quòd perparca victus ratione vsus fuisset: Tonsores denique, quòd vnus, (ita enim aiebat) sufficeret pluribus. Has ob causas hoc hominum genus è regia exturbavit. Ex scribis autem, complures pristinae restituit conditioni, alijs mercedem scribis debitam dari iussit. Quinetiam vecturam publicam ad necessarios vsus accommodatam, non amplius per mulos, boves, & asinos fieri permisit, sed in publicis eius generis negocijs obeundis, equis solum vtendi concessit facultatem. Ista eius acta, qui laudant, pauci sunt, plureis autem qui vituperant, quòd sublata illa regiarum opum & magnificentiae admiratione, quæ multorum animos tenuerat, imperium abiectum contemptumq; reddidisset. Porrò autè noctu conscripsit orationes, easq; progressus in senatum, ostendit: ac solus ille inter omnes imperatores, qui à Iulio Cæsare ad ipsius ætatem regnauerant, orationes in senatu ostendit. Et cum omnes, qui literarum studijs se dediderant, magno opere coluit, tum illos potissimum, qui philosophiam profitebantur. Quapropter fama eius rei omnes id genus homines, qui se insolenter efferebant, vndiq; ad Imperatoris palatium attraxit: quorum non pauci pallia gestantes, habitu magis, quàm doctrina probabantur. Quippe omnes cum Christianis permolesti, tum præterea veteratores fuerunt: tum denique religionem, cui fauebat imperator, semper amplexati sunt. Imperator item, cum supra modum inanis gloriæ cupiditate flagraret, omnes imperatores, qui essent illum antegressi, libro quodam, quem inscripsit, Cæsares, grauitè & contumeliosè, perstrinxit. Non dissimili quidem indolis prauitate commotus, orationes etiam composuit contra Christianos. Quòd verò coquos & tonsores è regia expul-

lit, phi-

lit, philosophi, non imperatoris factum putandum est. Quod maiores suos petulanter & maledicè est infectatus, neque philosophi, neque imperatoris. Nam vtriusque persona cum ab obrectatione, tum ab invidia alienissima est. Etenim vt imperatori ea sola philosophiæ præcepta perdiscenda sunt, quæ ad moderationem animi & modestiam spectant. Sic philosophus, si omnia, quæ sunt imperatorum officia, imitetur, ab instituto suo omnino aberrabit. Sed de Iuliano imperatore, de eius genere, de educatione, & natura, denique quo pacto ad Imperium aspirauerit, hætenus quasi cuiusdam. Iam verò ad eas res commemorandas, quæ per idem tempus in ecclesijs gestæ erant, redeamus.

*De commotione Alexandria orta, & quomodo
Georgius fuerit interfectus.*
CAP. II.

Alexandriæ forte fortuna ex eiusmodi principio tumultus exortus est. Locus erat in ea ciuitate iam ab antiquis temporibus desertus & neglectus, multaque sordium colluione redundans: in quo ritibus & ceremonijs in honorem Mithræ celebratis, homines pro victimis sacrificare gentilibus mos erat. Istum vtpote iam antea nulli vsui inferuentem, ecclesiæ Alexandrinæ addixit Constantius. Georgius autem habens in animo ecclesiam ibi exædificare, locum purgari iubet. Quo purgato, adytum repertum est ingentis altitudinis, in quo gentilium Mysteria recondebantur. Vbi etiam erant multæ hominum caluæ, cum Adolescentum, tum senum: quos fama est olim, cum Gentiles diuinationibus quæ per exta, intestinaque fiebant, utebantur, magicasque obirent victimas, quo hominibus aciem animorum prestringerent, mactatos fuisse. Quibus rebus in Adytis Mithræ repertis, à Christianis laboratum est, vt gentilium mysteria palam haberentur ludibrio. Nudas igitur mortuorum caluas quam mox in apertum proferunt, quo populo exhiberét ad intuendum. Quæ cum Gentiles, qui Alexandriæ habitabant, conspicerentur, facinorisque admitti contumeliam iniquo animo ferrent, graui iracundiæ æstu exardescere, &

SOCRATIS HISTORIAE

armis, quæ fortuito illis obueniebant in manus arreptis, impetum in Christianos facere cœperunt, & complures ex illis, nullo non mortis genere afficere: Nā hos gladijs, illos fustibus, alios lapidibus vsque ad necem cædere: alios funibus strangulare, quosdam cruci suffigere, hocque necis genus ad probrum crucis illis inferre: plurimos sauciare. Tandem, sicut in eiusmodi tumultu euenire solet, ne ab amicissimis manus abstinere: Sed amicus amicum verberare, frater fratrem, Parentes liberos: denique alterum alteri ad cædem vim afferre. Proinde Christiani, à Mithreio adyto perpurgando desistere. Gentiles autem Georgium ab ecclesia raptatum, ad camelum alligare, discerpere, & ipsum vna cum bestia comburere.

Quòd imperator grauitè ferens Georgij cædem, populum Alexandrinum, per epistolam perstringebat. *CAP. III.*

Imperator Georgij necem acerbè & grauitè ferens, populum Alexandrinum per epistolam acriter coarguit.

Fama autem peruagatur, ista in georgiū ab illis admissa esse, qui Athanasij causā graue odium contra illum conceperant. Verūm, mea quidem sententia, etiam, qui similitatem inter ipsos gerāt, in seditionibus ad nequam, & perditorum hominum vires oppugnandas ipsi inter se conspirare volunt. Atque imperatoris epistola non christianos separatim, sed populum vniuersum incusat. Georgius verò, vt videtur, semper omnibus multum acerbitalis exhibuerat & molestiæ, & propterea populus ad seditionem incensus est. Quòd autem imperator populum vniuersum insimularit, ex eius epistola cognoscite.

Imperator Cæsar Iulianus, Max. Aug. populo Alexandrino S.

Quòd si ita sit vt nulla reuerentia, vel erga Alexandrū, vestræ vrbs conditorem, vel quod maius est, erga Deum illum magnum sanctissimum Serapydem, in vestris animis resideat, tamen miror vos communis naturæ, nullam rationem habuisse humanitatis, decori, addo etiam, nostræ personæ, cui cum alijs omnes dij, tum magnus ille Serapis

Serapis imprimis orbis terrarum imperium largiri digna-
 tus est: ad quam quidem uestrarum partium fuisset, iniuri-
 arum quas improbi vos aliquando affecissent, cognitione
 ac iudicium reseruasse. At iracundia fortassis & feruor me-
 tis, rationis cæcauit oculos: qui quidem cum animum de
 statu suo dimouerit, crudelia facinora ædere solet. Et quã-
 uis perturbationis impetus, qui subito perperam adhibi-
 tus erat, paululum repressus fuerit, postea tamen in legum
 contemptum irrupit. Vos igitur cum in numero populi ha-
 beamini, nullus pudor reprimere poterat, quo minus ea
 tentaretis, de quibus iustum odium contra illos animis cõ-
 cepissetis. Verum dicite mihi per Serapidem, quænam fuerint
 illæ iniuriæ, quæ vos ad iracundiam cõtra Georgium pro-
 uocarunt? Dixeritis fortasse quòd Constantium beatissi-
 mum Imperatorem, aduersum vos concitauerat, quòd ex-
 ercitus ad sacram uestram urbem deducendum curauerat:
 quòd præfectus AEgypti sanctissimum Dei delubrum oc-
 cupauerat: quòd imagines, monumenta, & ornatum ad sa-
 cra spectantem, inde abripuerat: quodque cum vos istud
 facinus ægre ferretis, deumque uestrum propugnare, imò
 Dei ornamenta custodire, non sine causa niteremini, idem
 præfectus iniuste, iniquè, impieq; armatos in vos immise-
 rat: qui sanè Georgium magis, quàm Constantium veritus,
 eo pacto seipsum conseruare volebat. Nam iam olim non
 Tyrannico, sed modesto admodum & facili animo erga
 vos se gesserat. Quibus de causis, in Georgium, deorù in-
 imicum, iracundiæ incendio inflammati, uestram sacram
 ciuitatem scelere contaminastis: id adeo cum liceret illum
 in iudicium adduxisse. Nam ea ratione facinus neque ad
 cædem, neque ad iniquitatem prorupisset, sed fuisset sum-
 ma transactum æquitate, quæ vos plane infontes seruasset,
 quæ eum, qui scælera intoleranda nequiter consciuisset,
 multasset supplicio, quæ denique repressisset alios omnes,
 qui non solum deos contemnunt, verùm etiam eiusmodi
 ciuitates, & populos tam florentes in nullo numero ducunt,
 sed crudelitatem aduersum illos vsurpatam, quasi accessio-
 nem suæ potestati adiungunt. Conferte igitur hanc meam
 epistolam, cum illa quam ad vos iamdudum miserim, &
 quantum inter eas interfit, diligenter consyderate. In illa

SOCRATIS HISTOR.

enim priore plurimum laudis vobis tribui: in hac autem, per deos immortales cum vos laudare (vti debeo) aggredior, scelus admissum mihi est planè impedimento. Audet ne populus instar canum hominem discerpere? an non eum pudet tam indigni facinoris? Estne hoc manus adeo puras, & integras, seruare, vt eas nulla cruoris labe pollutas ad deos supplices tendatis? At Georgius ista pati commeruerat. Ipse etiam fortasse dicerem, eum istis longè grauiora acerbioraque subire debuisse. At etiam propter vos dixeritis, & illud vobis assentior. Sed si dicatur, quòd à vobis pœnas luere debuisset, hoc nullo modo possum concedere. Sunt enim vobis leges, quæ sanctè coli, & ab omnibus tum priuatim tum publicè amari debent. Verùm, enimuero quamquam vsuuenit, vt nonnulli sigillatim delinquant, tamen communem reipublicę statum ritè temperare, legibus morem gerere, & ea, quæ ab initio præclare sancita fuerint, minime violare consentaneum est. Illud putatote, O Alexandrini, prospere & feliciter cecidisse, quòd me regnante, tale facinus à vobis commissum sit: quippe qui tum ob reuerentiam erga Deum, tum ob pietatem erga auum meum & Gétilem (qui AEGYPTO & vestrę ciuitati præfuit) vos fraterna quadam beneuolentia complecti non desino. Nam princeps, qui se contemni non vult, & ingratus etiam seuerus accuratusque, non debet eiusmodi facinus à populo admissum negligere, ne tanquam morbum grauem difficiliore acerbioraque medicina curare opus fuerit. Verùm ego ob eas causas, quas modò citavi, curationem facillimam mitissimamque, nempe admonitionem, verbaque benigna vobis sanandis adhibeo: quibus, certò equidem scio, si modò sitis, vt audio, ex vetere Græcorum stirpe oriundi, & adhuc eximia illa & egregia nobilitatis nota in vestris mentibus, (in vestris inquam, qui estis Alexandrini ciues mei), inque omnibus vitæ officijs impressa appareat, perfacile estis obtemperaturi. Ista Imperator scripsit ad hunc modum.

Quòd

*Anuncium legit
Nice. li.
10. ca. 8.*

Quòd interfecto Georgio, reuersus Athanasius, Ecclesie Alexandrinæ gubernacula capescebat, deq; Lucifero & Eusebio, & quòd Lucifer Antiochiam profectus, Paulinum ordinabat episcopum.
CAP. IIII.

Non longo tēpore post, Athanasium ab exilio reuersum populus Alexandrinus lubentibus animis excepit, quo quidem tempore dogmatis Ariani fautores erant ab ecclesiis exturbati: ædesq; sacræ Athanasij gubernationi redite. Ariani autē in domib⁹ quibusdā obscuris coacti, Lucium in locum Georgij suffecerunt. Id temporis hoc in locores fuere Alexandrinæ. Interea Lucifer & Eusebius imperatoris mandato, ab exilio reuocati sunt. Lucifer Caralorum vrbis Sardinia fuit episcopus. Eusebius autē Vercellarum, quæ est ciuitas, vt ante dixi, Liguriæ in Italia. Ambo igitur ex superioribus Thebis ab exilio reuersi, cœpere consilium, qua ratione ecclesiæ canonem violatum non neglectum cernerent. Itaque visum est, vt alter eorum, Luciferum dico, Antiochiam Siria contenderet: alter, nimirum Eusebius, peteret Alexandriam, vti concilio subsidio Athanasij cōuocato, ecclesiæ dogmata constabiliri possent. Lucifer vero eo mittit diaconum, per quem significat se rebus, quas concilium decerneret assensurum. Ipse Antiochiam profectus, statum illius ecclesiæ vehementer perturbatum offendit. Nam multitudo inuicem dissidebat, quandoquidem non hæresis solum ab Eusebio excogitata, ecclesiam diremerat, verum etiam, sicut supra memorauimus, sectatores Meletij qui studio singulari erga doctorem suum affecti erant, ipsi cum suis dissentiebant. Lucifer igitur, Paulino episcopo ibi constituto, inde decedit.

Quòd Eusebius sese Athanasio iungens, concilium episcoporum Alexandria conuocauit, qui trinitatem consubstantialem liquido pronuntiauerunt.
CAP. V.

Eusebius, vbi venit Alexandria, diligenter agit cum Athanasio de cogendo concilio. Conuenire episcopi ex variis ciuitatibus cœperunt: de multis reb⁹ apprime necessarijs differere:

SOCRATIS HISTORIAE

*Epiph.
Byrillū.*

differere: spiritus sancti diuinitatem stabilire, eumque in trinitate consubstantiali comprehendere: & filium hominem factum, non carnem solum, sed etiam animam sumpsisse affirmare, sicut antiquis viris ecclesiasticis visum fuit. Non enim nouam aliquam religionem excogitare, inque ecclesiam introducere, sed quæ ab initio traditio ecclesiastica præscripserat, & sapientes Christiani certis rationibus conquisuerat, confirmare voluerunt. Atque ad hunc modum veteres omnes de hac re disputarunt, scriptisque prodiderunt ad posteritatem. Nam Irenæus, Clemens Hieratopolitanus, Apolinarius, Seraphion Antiochiæ episcopus, filium hominem factum, anima præditum fuisse, in omnibus libris ab ipsis æditis, velut communi consensu stabilitum tradunt. Quinetiam concilium propter Cyrillum episcopum Philadelphiæ vrbis Arabiæ coactum, eadem per litteras Cyrillo ostendit. Origenes item, tametsi passim in omnibus libris suis filium hominem factum, anima præditum esse docet. tamen in thomo nono commentariorum in Genesim conscriptorum huius rei mysterium aperte declarat: vbi Adamum Christi, Euam autem ecclesiæ effigiem gerere, pluribus verbis discernit. Istarum rerum etiam testes locupletes sunt, Sanctus Pamphilus, & Eusebius, qui ab eo nomen traxit. Nam ambo, qui mutuas tradentes operas, vitam Origenis literis cōsecrare, & velut per anticipationē, illius aduersariis occurrere, atque adeo defensionem eius conficere laborabant. Afferunt Origenem non primū huius rei tractationem aggressum fuisse, sed mysticam ecclesiæ de ea traditionem interpretatum. Porro autem episcopi, qui in concilio Alexandrino aderant, hanc de *ὁυσία* id est essentia, & *ὑποστάσις*, id est substantia, ceu persona controuersiam excusserunt. Nam Osius episcopus Cordubæ, ciuitatis Hispaniæ, cuius antea fecimus mentionem, ab Imperatore Constantino ad tumultū ab Ario concitatum sedandum missus, dum Sabellij Afri dogma explodere cogitaret, de *ὁυσία*, id est essentia, & *ὑποστάσις* id est substantia, ceu persona, disceptauit: vnde materia alteri cōtētioni suppeditata est. Verū id tēporis in concilio Nicano de ea controuersia ne verbum quidem factum est:
at post-

at postquam nonnulli cœpere de ea digladiari, ob eâ causam, in hoc concilio de ὀυσία, id est essentia, & ὑποστάσις, id est substantia seu persona, ista deciderunt, non oportere, cum de Deo sermo sit institutus, his verbis uti, Νὰ ὀυσίας, id est, essentiæ nomen, in sacris literis non reperiri: & voce ὑποστάσις, id est substantia seu persona, apostolum dogmatum tradendorum necessitate adductum usum fuisse. Cæterum alia quadã ratiõe voces istas admittendas decreuerunt, nimirum quòd Sabellij opinionem explodant, ne verborum inopia rem, quæ triplici nomine nūcupatur, quasi vnam putare cogamur, sed vt singula nomina trinitatis in propria subsistente persona Deum significant. Ista eo tempore à concilio decreta fuere. Quid autem nos, de ὀυσία, & ὑποστάσις didicerimus, nihil impedit, quo minus paucis expediamus. Qui verò græcam inter græcos sapientiam, & doctrinam explicare nituntur, ὀυσία, id est essentiam multis modis sumi, definiuerunt: de ὑποστάσις, id est substantia seu persona autem nullam fecere mentionem: Imo verò Irenæus Grammaticus in Atticæ linguæ dictionario vocem barbaram appellat. Nam apud nullum veterem scriptorem reperiri: quod sicubi forte reperiat, non eam rem significare, pro qua iam capitur, asserit. Etenim apud Sophoclem in Phœnice ὑποστάσις insidias significare, apud Menandrum autem condimenta: posse etiam dici feces vini in dolio. Verùm licet hæc vox à veteribus philosophis nõ sit usurpata, tamen intelligendum est recentiores illa, pro ὀυσία, id est substantia, crebro abusos fuisse: Substantiæ autem definitione, vt diximus, multiplicè tradidisse. Quod si substantia definitione comprehendi possit, quomodo, cum loquamur de Deo, qui nequit comprehendi, hac voce propriè uti possumus? Euagrius verò, in libro suo, qui Monachus inscribitur, dehortatur nos, à temere & inconfyderate de numinis diuinitate disputando, omnino numen diuinum, quoniam res simplex est, definire vetat. Nam definitiones esse rerum concretarum compositarumque ait. Hæcque docet his ferè verbis: Omnis propositio, aut genus
habet

SOCRATIS HISTOR.

habet prædicatum, aut Speciem, aut differentiam, aut proprium, aut Accidens, aut quod ex his constat: at in sancta trinitate tractanda nihil horum sumendum est: imò verò quod verbis exprimi nequit, silentio venerari debemus. Hæc Euagrius: de quo post dicemus pluribus. Nos verò tametsi ista præter institutum nostrum dixisse videri possumus, tamen quoniam sunt ad historiæ argumentum accommodata, hoc loco non sine causa posuimus.

De Athanasii fuga, ex eius Apologetico.

CAP. VI.

Eodem tempore Athanasius orationem Apologeticam, quam in suæ ipsius fugæ defensionem iam pridem confecerat, coram illis, qui aderant perlegit. Ex qua nonnulla, quæ lectoribus nõ parum fructus vtilitatisq; allatura videantur, in præsentia repetere consiliũ est: totã aut oratione, quoniã est paulo prolixior, studiosis inuestigandã euoluendamq; relinquo. Ecce, inquit, perditos & audaces impiorum conatus. Tametsi ista scelera consciuere, nihil tamẽ eos pudet illarũ iniuriarũ, quas tam crudeliter, & nefariẽ contra nos iam antea moliti sunt, sed nobis de integro tanq; probrũ obiiciũt, quòd sumus de ipsorũ manibus sanguine & cæde respersis elapsi: imò verò grauius queruntur, quod nos non prorsus è medio sustulissent. Quinetiã quo nostrã lædant existimationem, timiditatem, velut ansam ad reprehendendum arripiunt: quod quidem dum admurmurant, ignorant penitus se crimen in se ipsos deriuare. Nam si fugere sit ponendum in vitio, multo magis homines persequi. Etenim qui fugã capit occultat se, vt mortẽ deuitet: qui aut persequitur alterũ, eũ neci dare cõtedit. Atq; vt fugiamus, sacra docet scriptura: at qui alterum querat interficere, legẽ violat, ipseq; multo magis author & causa est fugæ. Quòd si fugã cuiquã crimini dent, multo plus ipsi erubescere debet. Nã desistat illi, qui homines psequũtur, ab incidiis faciendis & illi, qui fugiũt statim à fugiẽdo desistet. Verũ suæ ipsorũ nequitie nullũ finẽ faciunt, sed omnẽ, vt dicitur, lapidem mouet, quo alijs afferant exitium: id adeo cũ exploratũ habeat, fugã eorũ, qui persecutionẽ sufferunt, ad graue psequẽtiũ reprehensionẽ redundare. Nemo enim hominẽ maluetũ

& mi-

& mitem fugit, sed agrestem potius, & moribus nequam,
 Nam quicumque animo ægro afflictoque fuit, aut grande
 æs alienum confluauerat, is à Saule aufugere, & ad Dau-
 dem confugere. Qua de re isti eos, qui ab illis se occul-
 tauerunt, trucidare nituntur, ne episcoporum perspicue
 conuincatur improbitas. Cæterùm in hac re permagno
 videntur errore cæcati. Nam quo magis fuga in aperto
 sit, eo tum cædes, quæ ab ipsis per insidias fit, tum exilium
 quo homines multant, euidentius omnibus constabit.
 Etenim si homines occidunt, mors, tanquam voce emis-
 sa, magis ad illorum crudelitatem significandam profo-
 nat: sin in exilium denuo eijciunt, vbique sceleris & ne-
 quitix quasi monumenta contra se ipsi statuunt. Quod
 si integra & sana mente fuissent, se his rebus implica-
 tos teneri, suisque ipsorum consilijs lapsos esse, facile
 videre potuissent. Verùm quoniã animi sanitatem & mo-
 destiam perdiderunt, ob eam causam ad alios persequen-
 dos incitantur: & dum necem alijs moliuntur inferre,
 suam ipsi impietatem non animaduertunt. Quod si eos,
 qui se ab illis, qui vitam eripere quærunt, abdidere, con-
 tumelose reprehendant, & qui persequentes fugerunt,
 insimulent, quid, quæso, sunt facturi, cum intellexerint
 Jacob à fratre suo Ezau fugisse, & Moysen ob metum
 Pharaonis, in Madian fecerisse. Sed qui hoc modo ca-
 uillantur, quid habent, quod respondeant Dauidi. Saulem,
 qui satellites ex ædibus suis ad illũ interficiendũ miserat,
 fugienti, seq; in speluncam abdenti, & personam alienam
 vsque eo sumentis, quoad Abimelech sacerdotẽ callide præ-
 teriisset, insidiasq; sibi paratas vitasset? Quid est, quod isti,
 qui omnia adeo temere effuriunt, dicere possint, cũ magnũ il-
 lũ Ehã, qui dei nomẽ tã sanctẽ inuocabat, excitabatq; mor-
 tuum perspicuẽ videat, tũ se propter odiũ Achaab occul-
 tasse, tũ propter minas Iezabel fugã fecisse. Nã id temporis,
 filij prophetarũ dũ cõquireretur se abscondisse, inq; spelun-
 cas Abdix subsidio latitasse scriptis proditũ est. An ista po-
 tius, vtpote vetera nõ legerũt? Quid? ea ne quæ in Euange-
 lio tradita sunt etiã illis penitẽ exciderũt? Etenim discipuli
 à Iudæis metuẽtes, clam e medio recessere. Quinetiã Paulus
 Damasci à præside illius regiõis quesitus, de muro in sporta
 demis-

Exod. 23

1. Reg. 22

1. Reg. 21

3. Reg. 17

3. Reg. 19

Matt. 26

Act. 9

demis-

SOCRATIS HISTORIAE

demissus est, sicq; ex querētis manibus euasit. Idcirco, cum
 sacra scriptura de sanctis uiris ista commemoret, quam tan-
 dem simulationis latebram, qua suam temeritatem obtegāt,
 isti reperire poterunt? Nam si timiditatem illis obiiciunt,
 facinus in ipsorum caput velut infaniētium recidit. Sin eos
 contra voluntatem Dei istud fecisse calumniatur, seipso
 sacrarum literarum prorsus ignaros ostendunt. Nam in le-
 ge præceptum est, vt illis, qui ad mortem subeundam que-
 rerentur, ciuitates constituerentur perfugij: ad quas quidē
 aliquando confugientes, vitam in tuto collocarent. Porro
 autem ipse sermo patris, qui Moyſi olim locutus est, ex-
 tremis seculorum temporibus istud mandatum dedit: Cū
 persecuti fuerint vos in hac ciuitate, fugite in aliam. Et
 paulò post: Cū videritis, inquit, abominationem desola-
 tionis, quæ dicta est à Daniele propheta, stantem in loco
 sancto (qui legit, intelligat) tunc qui in Iudæa sunt, fugiāt
 ad montes: & qui in tecto, non descendat aliquid tollere de
 domo sua: & qui in agro, non reuertatur tollere vestimenta
 sua. Quæ cum viri sancti intelligerent, suam vitæ rationē
 ad ea, tanquam ad normam insituerunt. Nam quæ Domi-
 nus iam tum præcipiebat, eadem ipsa ante incarnationem
 suam in sanctis uiris locutus fuerat. Atque hæc est homini-
 bus quasi regula ad perfectionem ducens, vt quod Deus
 præceperit, illud ipsum faciamus. Qua de causa etiam ipse
 Dei sermo, propter nos homo factus, cum quaereretur, se
 nostro more occultare: & rursus, cum illum Pharisei per-
 sequerentur, fugere, insidiasq; sibi collocatas declinare nō
 dedignatus est. Nam sicut esuriendo, sitiendo, & id generis
 molestias perpetiando, sic ab aduersariis fugiando se homi-
 nem factum ostendere voluit. Ex ipsis præterea incunabu-
 lis, simul atque homo factus erat, ipse cum adhuc puer esset,
 per angelum mandauit Ioseph dicens: Surgens accipe pue-
 rum & matrē eius, & fuge in Aegyptum. Herodes enim est
 animam pueri quesiturus. Quinetiam Herode mortuo, vi-
 sum est illi propter Archelaum filium Herodis secedere in
 Nazareth. Ad hoc cum postea se Deum declararet, & Ari-
 dam manum sanasset, Pharisei egressi, consilium contra il-
 lum inierunt, vt vitam ei adimerent. Qua re cognita, Iesus
 se inde subduxit. Itemque cum Lazarum excitaret à mor-
 tuis: Ab

Num. 35.

Deut. 4.

Matt. 10.

Matt. 24.

Ioan. 8.

Matth. 2.

Matt. 12.

Ioan. 11.

tuis: Ab illa (inquit) die consilium cœperunt, ut illum occiderent. Iesus igitur deinceps non inter Iudæos propalā ac libere versatus est, sed inde in locum solitudini finitimū abscessit. Porro autem cum Seruator diceret, Antequam Abraham fieret, ego sum, Iudæi sumpserunt lapides, ut in illū conijcerent: Dominus autem abscondit se, & exiit de templo: & pertransiens per medium illorum abiit, sicque euasit. An non isti, cum hæc exempla videant, imo potius cogitatione complectantur (Nam videntes, sicut scriptum est non vidēt) præ angore quodammodo animis exardescant, quod contra quam dominus & fecerit, & docuerit, tum consilium capere, tum verba inconsideratè fundere non dubitarunt? Accedit eodem, quod Iesus cum de Ioannis Baptistæ martyrio, deque corpore eius à discipulis sepulto accepisset, inde conscenso nauigio in desertum locum seorsim decesserit. Ac dominus quidem certè cum ista fecit, tum ita docuit. Utinam igitur isti sic tandem erubescerent, aduersumque homines tantummodo vellent esse temerarij, & non longius infania progressi, ipsi etiam Seruatori timiditatem obiectarent, atque adeo in illum blasphemias intorquere toto animo conniterentur. Verùm eos tam ad omnem amentiam proiectos nemo tolerare poterit. Imo perspicue conuincuntur Euangeliorum ignaros esse & minimè intelligentes. Etenim causa eiusmodi decessionis & fugæ, quam in seruatore extitisse memorant Euangelistæ, non rationi solum consentanea, sed vera etiam fuit. Nos propterea eandem fuisse in omnibus sanctis viris existimare debemus. Nam quæ in Seruatore, humano modo & more accidisse literis proditum est, ea ad commune hominum genus referenda sunt: quippe nostram naturam ille accepit, & nostræ infirmitatis affectiones in se ipse declarauit: quæ admodum apud Ioannem est: Querebant eum apprehendere, & nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora eius. Quinetiam prius, quam ista venerat, dixit matri: Nondum venit hora mea. Illos etiam, qui fratres eius appellabantur, sic affatus est: Tempus meum nondum aduenit. Rursus, Cum tempus aderat, dixit discipulis: Dormite iam & requiescite: Ecce enim appropinquauit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum.

Ioan. 8.

Matt. 13.

Matt. 13.

Cap. 7.

Ioan. 2.

Ioan. 7.

Mat. 26.

SOCRAT. HISTORIAE

catorum. Quocirca neq; ante, quàm tempus venerat, promisit se comprehendi, neque cum tempus aderat, se occultavit, sed semetipsum illis, qui ei insidias parauerant, exposuit. Eodem modo beati Martyres in persecutionum procellis, quæ variis temporibus ingruebant, sicut cum homines eos persequebantur fugam cœperunt, & in locis abditis opertisque delituerunt, sic cum erant reperti, certamen martyrij libenter obierunt. Hæc ab Athanasio in oratione Apologetica quam in fugæ suæ defensionem conscripsit, disputata sunt.

Eusebius post concilium episcoporum qui Alexandria conuenerant, & qui consubstantiale propugnauerant, Antiochiam reuersus, ac plebem dissidentem propter Paulini ordinationem comperiens, cum illam ad mutuam concordiam traducere nõ potuit, inde domum regressus est.

CAP. VII.

EVsebius verò Vercellarum episcopus, statim post concilium, Alexandria decedens Antiochiam contendit. Ac cum Paulinum à Luciferò episcopum designatum, populumq; in duas factiones partitum offèderet (nam Meletij fautores separatim conuentus fecère) vehemèter propterea animo conturbatus fuit, quod electioni Paulini ab omnibus minimè esset assensum. Nam intra suam ipsius cogitatione factù illud damnauit ille quidè, sed præreuerètia aduersus Luciferum rem tacitam habuit: & vt primum promiserat se episcoporum concilio cõuocato, illis rebus rectè prospecturù, inde recessit. Postea verò, quamquam admodum laborabat, vt partes dissentientes ad concordiam adduceret, tamè illud nullo modo poterat efficere. Nam Meletius ab exilio reuersus, vbi eos, qui cum illo cõsentiebāt, conuentus seorsum agere reperiebat, se illis ipse præfecit. Quin omnibus ferè ecclesijs, quæ ibi erant, Euzoius Arianae sectæ patronus, præfuit. Paulinus autem vnã solam obtinuit ecclesiarù paruarum, quæ erant intra vrbem: ex qua quidem ipsum Euzoius propter reuerentiã, quam versus illum habuit, non eiecerat. Meletius autem extra portas ciuitatis conuentus celebrauit. Id temporis ad hunc modum

dum Antiochia discedit Eusebius. Lucifer verò, vbi acceperat suam electionem ab Eusebio improbari, contumeliæ duxit loco, iniquoq; admodum animo passus est. Proinde recusauit cum Eusebio communicare: studioq; cõtentionis inductus, concilij decreta reiecit. Ista quidem tristibus & afflictis ecclesiæ temporibus obuientia, multos ad deficiendum ab ecclesia impulere, vnde noua secta, quæ Luciferiana dicebatur, nata est. Cæterum Lucifer suâ iracundiâ propterea saturare non poterat, quia suis ipsius responsis, quibus per Diaconum missis pollicitus fuerat, se decretis concilij contentum fore, omnino tenebatur astrictus. Quapropter fidei & sententiæ ecclesiæ assentiens, in Sardiniam ad propriam sedem se recepit. Quorum autem animi, non minus quam illius erant exulcerati, hi adhuc etiam ab ecclesia segregati manent. Eusebius verò partes orientis peragrans, infirmos fide, instar præstantis medici, ad integram valetudinẽ restituit, doctrinaq; ecclesiastica instruxit erudiuitq;. Inde regressus, in Illyriam proficiscitur: & cum intraret in Italiam, idẽ ipsum docendi munus diligẽter obijt.

De Hilario Pictauorum episcopo. CAP. VIII.

Hilarius Pictauorum episcopus (est autem hæc ciuitas Aquitaniæ vltioris) ante Eusebium, episcopos tum in Italia, tum in Gallia, Catholicæ fidei dogmatis diligenter erudiuisset. Etenim prius ab exilio reuersus, ante illum ad ea aduentauit loca. Vterque verò fidem strenue propugnauit. Hilarius, vtpote disertus, libris latino sermone conscriptis, consubstantialis dogma explanauit, iisdẽq; tum illud ipsum confirmauit abunde satis, tum opiniones Arianorum penitus labefactauit. Verum ista paulò postq; exules erant in patriam reuocati, contigerunt. Iam verò illud minimè nos præterire debet Sectatores Macedonij, Eleusij, Eustatij, & Sophronij, (omnes hi vno nomine Macedoniani appellabantur) eodem tempore crebros conuentus in varijs locis egisse: & conuocatis illis, qui in Seleucia ipsorum fauebant sententiæ, alterius partis fautoribus, Acacianis videlicet, Anathema denuntiasse, fideq; Arimini exposita prorsus reiecta, eam quæ in Seleucia recitata erat, ratã fecisse. Illa aut eadem ipsa erat, quæ Antiochiæ, sicut in secundo libro commemoratum est, fuisset iam pridem con-

SOCRAT. HISTORIAE

stabilita. Isti cum à quibusdam hoc modo rogarentur, Vos qui Macedoniani nominati estis, si diuersa sit vestra ab Acacianorum opinio, quid est quamobrem ad hunc vsque diem cum illis, tanquam vobiscum in eadem opinione consentientibus communicetis, ista per Sophronium Pompeiopolis vrbs Paphlagoniæ episcopum responderunt: episcopos versus occidentem in opinione consubstantialis prope delirasse: AEtium autem in oriente veritatis doctrinam deprauare conatum, dissimilitudinem substantiæ in patre & filio introduxisse: Vtriusque partis sententiam peruersam esse. Illos enim temere, & absque iudicio distinctas separatasque patris & filij essentias, in vnum coniunxisse, nomineque consubstantialis, tanquam prauitatis vinculo colligasse: hunc autem proprietate naturæ, quæ est filij cum patre dissimilitudinis substantiæ nomine disiunxisse. Et quoniam vtrique in contrarias sententias, easque extremas inciderunt, nobis consultum visum esse, mediam viam inter vtrosque insistere, veram piamque doctrinam tenere, filiumque patri essentia similè affirmare. Ista sunt quæ Macedoniani sicut Sabinus narrat in libro, quem de collectione rerum in conciliis gestarum inscripsit, ad rogatum per Sophronium responderunt. Atque in eo, quod AEtium, tanquam dissimilitudinis patris & filij authorem accusant, & non Acacianos, videntur veritatis lucem fallaciter & captiose obscurare, & partim Arrianorum opinioni, partim eorum sententiæ, qui fidem consubstantialis tuentur aduersari. Verum suis ipsorum verbis planè coarguuntur, nimirum quod obiecta vtriusque partis opinione, ipsi sibi nouam doctrinam confinxere. Sed de his satis multa.

Quòd imperator Iulianus Christianos oēs odio persequeretur, ac in primis Eleusium Nouatianorū episcopum. CAP. IX.

Iulianus Imperator, tametsi fuit in initio imperij erga omnes facilis & perhumanus, tempore tamen progrediente non similem se omnibus ostendit: Sed vbi criminatio vlla contra Constantium allata erat, ibi Christianorum postulata libentissimo animo concessit. Vbi autem nihil eiusmodi incidebat, priuatum odium, quod
contra

contra omnes omnino Christianos animo concepisset, palam omnibus declarare cœpit. Nam Nouatianorum ecclesiam, quæ erat Cyzici, ab Eleusio episcopo solo æquatam, de integro exstrui mandat, grauisissimamque multam Eleusio illius vrbs episcopo se irrogaturum minatur, si non intra duorum mensium spatium suis ipsius impensis eam exædificandam curaret. Porrò autem Gentilium ritus renouare, templa eorum, vti dixi, aperire, victimas fortunæ populari, Constantinopoli in ipsa regia, vbi illius deæ statua erat locata, immolare cœpit.

De Mari Chalcedonensi episcopo.

CAP. X.

SVb idem tempus Maris Chalcedonis, vrbs Bithiniæ episcopus, manu ad imperatorem Iulianum deductus (nam cum iam erat valde exacta ætate, oculorum suffusione afflictabatur) illum grauitè reprehendere, impium, desertorem ecclesiæ, Dei hostem appellare cœpit. Ille verba contumeliosa contra elocutus, episcopo par pari referre, cæcum vocare, has voces fundere: Deus tuus Galilæus nō est te curaturus. Iulianus enim Christum Galilæum, & omnes Christianos eodem nomine nuncupauit. Maris igitur paulo liberius Imperatoris maledictis occurrere: Gratiæ, inquit, ago Deo, qui me orbauit luminibus, ne tuū vultum, qui tam ad omnem impietatem proiectus es, aliquando aspicerem. Ad quæ quidem verba, nihil omnino respōdit Imperator, sed episcopo acerbè persecutus est. Cùm videret præterea Christianos magno honore illos prosequi, qui regnante Diocletiano, martyrio occubuisent, cumque pro certo cognosceret, complureis prompto, & alacri animo ad martyrium velle contendere, ille perinde quasi Christianos esset ab hoc beneficio repulsurus, alia via ad eos afflicandos aggreditur. Et quamquam insatiabilem crudelitatem Diocletiani temporibus usurpatam missam faciebat, non tamen à persequendo penitus se continuit. Est enim, mea quidem sententia, persecutionis genus, homines, qui quietè & tranquillè se gerunt, vlla ratione conturbare. Iulianus verò Christianis hoc pacto non parum faceſcebat molestiæ: lege fanciuit,

SOCRAT. HISTOR.

ne Christiani literis humanioribus instituerentur. Nam cum sint (inquit) lingua ad dicendum exercitata, facile dialecticorum, qui sunt apud gentiles, argutijs occurrere poterunt.

De motu, quem contra Christianos Iulianus imperator ciebat, & quòd à Christianis pecuniã exigebat.

CAP. XI.

PORRò ab Imperatore Iuliano mandatum est, vt qui nolent Christianam religionem deserere, in palatio satellitum munere minime fungerentur: Itemq; vt omnes simulachris sacrificare properarent: Christiani in prouincijs nullos magistratus gererent. Nam lex illorum, inquit, vetat gladio vtendum contra eos, qui scelera digna morte admiserint, & propterea non sunt ad regendum idonei. Nonnullos autem assentatione & muneribus ad immolandũ allexit. Extemplò igitur tum qui verè erant Christiani, tum qui speciem Christianorum præ se ferebant, tanquam in Theatro locati, se palam omnibus patefecerunt. Nam qui recta voluntate Christianam fidem profitebantur, propenso animo balteum pro fidei defensione deponere, omniaq; cruciamentorum genera subire maluerunt, quàm Christum Seruatorem denegare. In quorum numero fuit Ioannes, Valentinianus, & Valens, qui postea sunt imperij gubernaculis potiti. Alij, qui animo parum sincero Christianam amplexabantur religionem, quique diuitias & honorem apud homines, veræ beatitudini anteferebant, abiecta cunctatione, ad immolandum se dederunt. Ex quibus vnus erat Ecebolius Sophista Constantinopolitanus: qui quidem se ad Imperatorum ingenia ac naturam conformans, dum Constantius regnabat, se ardèter fidem Christianam amplecti simulauit: dum Iulianus potiebatur imperio, Gentilitatem magnopere colere præ se tulit: Iulianoq; mortuo, religionem Christianam denuo profiteri in animum induxit. Nam ante portam ecclesiæ se pronum abiciens, sic vociferatus est: me, quasi salem insipidum pedibus conculcate. Ecebolius, sicut antea leuis & incòstas fuit, sic quoq; postea permãsit. Per id tēporis Imperator, habēs in animo Persas pro iniurijs, quas in agro Romano depopulãdo fecisset, vlcisci, per fines Asiæ
ad partes

ad partes orientis propere ire perrexit. Et cum exploratum haberet, quot mala bellum secū apportare soleat, quā ingenti pecuniæ vi ad illud administrandū opus esset, & absque ea non posse recte geri, pecuniam à Christianis veteratorie extorquere cogitavit. Nam illis, qui sacrificare renuebant, multam imposuit pecuniariā, ipsaq; exactio in vere Christianos seuera & exquisita fuit. Nam quisq; pro facultatum proportione tributa pensitavit, & Imperator ex iniusta iniuste exactæ pecuniæ collectione breui admodum locupletatus est. Ista autem utebatur lege, non solum in locis, quæ ipse peragrauit, sed in illis etiam, ad quæ minime accesserat. Eodem tempore gentilis in Christianos violenter insultare, qui se philosophos prædicabant frequentes concurrere, nefanda quædam mysteria obire, pueros, qui nondū ex ephebis excefferant, tum masculos, tum sceminas, quæ exta eorum inspicerent, mactare, illorum carnes degustare cœperunt. Atque hæc scelera cum alijs in vrbibus, tū Athenis & Alexandria fuere edita.

De Athanasii fuga. CAP. XII.

Ibi tum contra Athanasium falsum crimen cōminiscūtur; significantq; Imperatori eum cum AEgyptum, tū vniuersam ciuitatem Alexandriam prorsus labefactasse: oportereque illum à ciuitate amandare. Contra quem etiam Alexandria præfectus Imperatoris iussu concitatus est. Athanasius hæc verba apud necessarios locutus (secedamus ad tempus amici, est enim nubecula, aquæ cito euanescet) illico fugam fecit: atque conscensa naue actutum trajicit in AEgyptum: Aduersarij illum à tergo insequi, comprehendereque properant. Vbi autem nuntiatum erat eos, qui illum persequerentur, non longè abesse, comites itineris illum hortabantur, vt in solitudinem fugeret. Ille prouido vsus consilio, persequentium manus effugit. Nam persuasit illis, vt retro conuersi persequentibus obuiam procederent. Quod absq; mora illi faciunt. Simul atque illi, qui paulò antè fugam ceperant, persequentibus appropinquarent, hi qui Athanasium quærebant, nihil præterea ab eius comitibus suscitabantur, quàm vtrū Athanasium vidissent: illi eū in quodam loco qui non multum inde aberat, latitare significabant: & si properè cōtenderent, breui illū cōprehēsurus.

SOCRAT. HISTOR.

Ita isti ab Athanasio auersi, cito & contento gradu persequuntur: sed frustra. Ille enim ex eorum manibus elapsus, clam se Alexandriam recepit: ibique in occulto vitam usque; eo transegit, quoad persecutionis incendiū penitus esset restinctum. Eiusmodi tempestates post crebras Christianorum persecutiones, postque ærumnas à gentilibus illis inflictas, in caput episcopi Alexandrini redundarunt. Porro prouinciarum præfides rati ex Imperatoris religione illis tempus opportunum oblatum, quo quæstum facerent, ultra quam imperatoris edicta postulabant, Christianos vexare, maiorem pecuniæ summam, quam oportebat, exigere, interdum eorum corporibus supplicia infligere cœperunt. Quæ cum intellexisset Imperator, neglexit: & Christianis, qui de istis iniurijs expostulaturi ad eū venissent, ita respondit: Vestrum est, cum estis afflictati, æquo animo tolerare: quippe istud à vestro Deo præceptum accepistis.

De ijs qui regnante Iuliano, Meri Ciuitatis Phrigiæ vitam martyrio consummarunt.

CAP. XIII.

ERat quidem Meri vrbis Phrigiæ prouinciæ præfectus, nomine Amachus, qui delubrum in ea ciuitate exstructum aperire, sordes iam longo tempore in eo coaceruatas, expurgari mandauit, simulachraque in eo cultu & obseruantia profecutus est. Quod illius factum Christianorum animis acerbum incussit dolorem. Idcirco Macedonius, Theodulus, Tatianus zelo pietatis Christianæ inflammati, istam ægritudinem ferre non poterāt, sed flagranti erga virtutem studio præditi, noctu in delubrum irruunt, simulachra confringunt. Quo quidem facinore cum præfides grauius animo esset commotus, & propterea complures in ciuitate, qui criminis omnino erāt expertes, neci dare cōtenderet, authores facinoris vltro illi se obtulere: proque veritate ipsi mortem multo maluere oppetere, quam vt alij ipsorum causa vitam amitterent. Quibus compræhensis, præfides mandatum dat, vt pro facinore ab ipsis admissō, se simulachris immolando purgarent: minaturque se illos, si istud facere recusarent, acerbō mulctaturum supplicio. Illi, vtpote excelso & magno animo præditi, neglectis eius minis, ad omnem

omnem cruciatum sufferendum se paratos ostenderunt, malueruntque; multo vitam deserere, quam ut se sacrificiorum labe ipsi polluerent. Præses igitur, ubi alijs omnibus tormentorum generibus eos exercuerat, ad extremum craticulis imponit, ignemque; subdi iubet: quo quidem cruciatu oppressi è vita migrauerunt. Et quo rebus tam fortiter pro veritate ab se gestis insigne quasi fastigium imponerent, hæc sunt verba ad præsidem elocuti: Si cupiditate duceris, Amachie, carnes assas degustandi, verte nos in altera latera, ne in ipso gustu tibi semiasi videamur. Hunc isti vitæ habuere exitum.

Quo pacto cum Imperator interdixisset Christianis humanioris literaturæ lectionem, Apollinarij ad scribendum animos applicuerunt.

CAP. XIII

LEx ab imperatore promulgata, quæ vetabat Christianos humaniore literatura imbui, duos illos Apollinarios, quorum supra à nobis facta est mentio, multo celebriores reddidit. Vterque; enim artium illarum, quæ ad sermonem formandum pertinent, admodum peritus, pater grammaticæ, filius autè illius, quæ est Sophistarum propria, ea tempestate Christianis non parum attulere adiuuèri. Nam pater utpote exquisitus grammaticus, artem grammaticam ad Christianæ religionis formam contexit: Moysisque; libros carmine heroico expressit: quin etiam alios veteris testamenti libros, qui historico more & modo conscripti sunt, partim heroicis numeris, partim tragædiæ forma, personis adhibitis, composuit: omni que; numerorum genere usus est, ut nulla gentilis eloquentiæ forma Christianis infueta, & noua videretur. Filius autè, qui dicendi facultate erat exquisitè eruditus, Euangelia & Apostolorum scripta in formam Dialogorum, Platonis more apud gentiles, redegit. Verùm quamuis religioni Christianæ hoc pacto utilitati esse viderentur, quòd veteratorius Imperatoris conatus eorum laboribus quodammodo esset retardatus, tamen dei providentia tum istorum vigilias multis partibus superauit, tum conatum penitus retudit Imperatorium. Nam & lex Imperatoris non multo post, uti deinceps dicemus,

SOCRATIS HISTOR.

prorsus reſtinctā fuit, & illorum labores perinde ſe habue-
 re, ac ſi nunquam fuiſſent ſcriptis mandati. At aliquis nobis
 acriter arguteque occurrens dixerit: quid eſt cur iſta vtra-
 que diuinæ prouidentię attribuas? Quòd ad celerem Im-
 peratoris interitum attinet, eum fidei Chriſtianæ multum
 profuiſſe conſtat: at vt Chriſtiana Apollinariorum poema-
 ta reiicerentur, Chriſtianiq; de integro Gentilium discipli-
 nã imbibere nemo eſt qui Chriſtianæ religioni prodeſſe
 conceſſerit. Nam non eſt extra periculum Chriſtianos gẽ-
 tilium eruditione inſtitui: quippe quæ docet multos eſſe
 Deos. Ad iſta, quæ nobis forte obijci poſſunt, pro virili
 reſpondebimus, Doctrina gentilium neque à Chriſto, ne-
 que ab eius diſcipulis vel approbatur vt inspirara diuini-
 tus, vel vt periculofa prorsus reiicitur. Atque iſtud, ſi quid
 ego iudico, non abſque diuina prouidentia factitatum eſt.
 Etenim complures apud gentiles philoſophi nõ multum à
 dei cognitione abſuere: quippe qui Epicureis, alijsq; So-
 phiſtis certandi ſtudio delectatis, qui quidem prouidenti-
 am Dei penitus tollebant, diſſerendi ſcientia ſtrenue reſti-
 terunt, illorumq; prorsus reſutarũt inſcitiam. At licet hiſce
 ipſorum libris veræ pietatis fautoribus non parum appor-
 tarẽt commodi, tamen quod caput eſt religionis & doctri-
 nę non ſunt cõſecuti, quippe cum myſterium Chriſti à ge-
 nerationibus, & ſeculis abſconditum omnino ignorarent.
 Quod quidem ita eſſe, Apoſtolus in epiſtola ad Romanos
 manifeſtẽ declarat, hiſ fere verbis: Reuelatur ira Dei de
 cœlo ſuper omnem impietatem & iniuſtitiam hominum
 eorum, qui veritatem Dei in iniuſtitia detinent: quia quod
 notum eſt Dei, manifeſtum eſt illis. Deus enim illis reue-
 lauit. Inuiſibilia enim ipſius à creatura mundi per ea, quæ
 facta ſunt, intellecta conſpiciuntur: Sempiterna quoque
 eius virtus & diuinitas: ita vt ſint inexcusabiles. Quia
 cum cognouiſſent deum, nõ vt Deũ glorificauerunt. Qui-
 bus de cauſis cognitionem veritatis tenentes, quam Deus
 illis patefecit, rei facti ſunt quòd cum Deum cognouiſſent,
 non vt Deũ glorificauerunt. Quocirca in eo quòd Apoſt.
 gentium diſciplinas perdiſcere non vetuerit, cuiusque iu-
 dicio modò ipſe voluerit, eas imbidendi integram liberam-
 que permiſit poteſtatem. Sit itaque hæc vna ratio, ad id,
 quod

quod nobis propositum est, explicata. Alteram accipitote quæ ita se habet. Scripturæ diuinitus inspiratæ admirabilia doctrinæ præcepta vereq; diuina docet: eximiâ pietatē, rectamque viuendi rationem in auditorum animis inferunt. Sacrosanctam fidem studiosis proponunt: artem autem differendi non tradunt, qua illis, qui veritatem oppugnare moliuntur, possimus resistere: quandoquidem tum facillimè expugnantur aduersarij, cum ipsorum armis contra illos utamur. Verum hæc facultas ex Apolinariorum scriptis hominibus Christianis minime suppetebat. Atque Iulianus Imperator in hanc rem aciem animi intendens, lege prohibuit ne Christiani gentium doctrina erudirentur. Nam pro certo sciebat fabulas, quæ apud gētiles scriptores sunt, eius quam tenebat opinionem repræhensionem facile exposituras: quas quidem Socrates philosophorum apud illos facile princeps improbens, perinde ac si Dæmonia ipsorum delere laborasset, à iudicibus condemnatus est. Adde huc, quod tum Christus, tum eius Apostolus præcipit ut exquisiti mummularij simus, quod omnia exploremus, quod autem bonum sit, retineamus: attendamusque ne quis nos per philosophiam, & inanem fallaciam decipiat. Istud autem nobis nequitiam continget, nisi hostium arma possideamus, inque possidendo, non eodem modo, quo hostes, simus affecti, sed reijciamus, quod malum est: quod autem bonum verumque teneamus, nihilque admittamus, quod non sit exploratum. Nam honestum quocunque fuerit loco, est veritatis proprium. Quod si quis nos ista vehementius irgere censeat, consideret Apostolum non modò non ventuisse, ne quis gentiliū discat literas, sed illum ipsum videri non eas neglexisse, quo multa quæ à gentilibus dicta sunt, cognosceret. Nam vnde, quæso, hoc sumpsit: Creteses semper mendaces, malæ bestia, ventres pigri: nisi ex Epimenide poeta Cretensi? Aut vnde illud nouerat: huius genus sumus: nisi Arati Astronomi Phænomena perlegisset? Quinetiam illud: corrumpunt bonos mores colloquia praua: ostendit illum tragædiarū Euripidis non ignarū fuisse. Sed quid attinet de his sermonem longius producere? Nam

1. Thes. 5.

Col. 2.

Tim. 1.

1. Cor. 15.

Nam

SOCRATIS HISTOR.

Nam constat Doctores ecclesiæ, velut ex cōsuetudine quadam minimè prohibita ab ineunte adolescentia ad extremam vsque senectutē in gentiliū disciplinis se exercuisse: idque partim disertis sermonis, & mentis exercendæ causa, partim vt eos ipsos scriptores doctrinæ, in qua tradenda errore lapsi sunt, penitus conuincerent. Ista quidem propter Apolinarios hoc loco pro nostra facultate disse- quimus.

Quo pacto cū Imperator facturus cōtra Persas expeditionē, Antiochiam venisset, ac à populo ludibrio haberetur, orationem quæ Misopogon inscribitur, ad illos miserit. CAP. XV.

Imperator, vbi ingentem pecuniæ summam à Christianis collegisset, contra Persas expeditionem maturans, Antiochiam, quæ in Syria est, propere contendit. Quo cum venisset, honoris studium, cuius æstu exardescerat, Antiochenis palam facere cupiens, pretium rerum venalium plus æquo imminuit, neque temporis vllam duxit rationem, neque animo complexus est, ingentem exercitū vbiicumque adsit cum prouincialibus damnum necessariò afferre, tum rerum ad vitam necessariorum abundantiam omnino absumere solere. Quamobrem propolæ, & caupone qui res vendebant ad victum necessarias, cum damnū quod illis ex edicto Imperatorio contingebat, tolerare nō possent, à mercatura faciendā destiterunt, vnde res ad vitā sustentandam accommodatæ urbem defecere. Itaque Antiocheni hanc ipsis inflictam plagam minimè ferentes (sunt enim homines ad contumeliam faciendam valde proiecti) nulla interposita mora, aduersus Imperatorem obuiam ire, contra eum grauitè vociferari, in eius Barbam (erat enim barba spissa promissaque) false illudere cœperunt: dixeruntque eum ipsam debere tondere, & funes ex eadem conficere: quinetiā numismā eius taurum continere, qui mundum cornibus expugnaret. Imperatorē enim, vtpote superstitione admodum obligatum, tauros ad simulachrorū aras creberrimè exsacrificasse constat: & ob eam ipsam causam iussisse vt ara, & taurus in ipsius numismate inciderentur. His dictis Imperator ad iram concitatus, minabatur fe-
urbem

urbem Antiochiam grauisimis affecturum incommodis. Inde Tatsum Ciliciæ se recipit. Vt verò primum, quæ erant necessaria ibi parari iusserat, ex ea ciuitate propere decedit. Ex qua re Libanius Sophista, ansam ad scribendū arripiēs, tum orationem illam, quæ *πρεσβευτικὸς* inscribitur, id est, qua imperatorē pro Antiochenis exorauit, tū eam, quæ oratio ad Antiochenos de ira Imperatoris aduersum illos dicitur, cōposuit. Fertur Sophistā illū has cōfecisse orationes, in vulgus tamen minimè pertulisse. Imperatorem autē nō re ipsa in eos, qui cōtumeliis ipsum affecerāt, vindicādo, sed diſteria solū retorquendo irā suā posuisse. Nam oratione illa, quæ Antiochica, siue Misopogō, id est, odiū barbæ inscribitur, ab ipso composita, ciuitati Antiochiæ contumeliæ notas inuulsit ad perpetuitatem. Sed de his hæc tenus.

Quomodo Imperator cum oraculum accipere voluisset, Dæmonium, Babilam martyrem reueritum, nihil respōderit, & de Imperatoris ira, & Theodoro confessore. CAP. XVI.

DEinceps de iniuriis, quibus Imperator id temporis Christianos Antiochiæ afficeret, dicamus. Vbi templum gentilium, quæ erant Antiochiæ, aperiri mandauerat, oraculum ab Apolline, qui in Daphne colebatur, accipere maturauit. Verum cum Dæmon, qui in eo delubro habitabat, vicinum suum, Babilam martyrem videlicet, reformidās, nullum Imperatori responsum daret (loculus enim, quo corpus martyris tegebatur, erat in proximo) imperator causā intellecta, loculum martyris quā celerrimè inde transferri iubet. De qua re Christiani Antiochiæ certiores facti, vna cum mulieribus & pueris exultātes gaudio, psalmosq; canentes loculum ex Daphne in urbem Antiochiam transferunt. Psalmi autem, quos cecinere, reprehensionem deorū gentilium, & eorum qui in idola credebant, cōplexæ sunt. Tum quidem malum Imperatoris ingenium, quod antea tanquam in abstruso delituerat, omnibus patefactum est. Nam qui dudum philosophiæ studium professus fuerat, amplius se continere non poterat, sed psalmis ad gentilium probum decantatis ad iracundiam facilè prouocatus, constituit

stituit

SOCRATIS HISTOR.

stituit eadem tormentorum genera Christianis infligere, quæ iam pridem Diocletianus illis inflixisset. Verùm cum ob expeditionem contra Persas susceptam tempus ad illud institutum minimè ipsi suppeteret, dat mandatum Salustio prouinciæ præfecto, vt eos qui illorum psalmorum canendorum auctores fuissent, ad supplicia rapiendos curaret. Præfectus verò tametsi erat religione gentilis, mandatum tamen illud exequendum inuito animo suscepit. Verùm cū refragari nõ posset, complureis Christianos comprehédi, ac nonnullos eorum in carcerem concludi iubet. Vnum autè Adolescentulum Theodorum nomine ad eum à gentibus adductum, varijs tormentis suppliciiisq; cruciari, totumq; illius corpus dilacerari mandat: illumque iam tum tormētis eximi, cum non amplius in vita mansurum arbitraretur. Verùm Deus illum in integrum restituit. Nam post illam fidei in tormētis confesionem, ad longinquū tēporis spatiū vitam propagauit. Ruffinus qui latino sermone ecclesiasticam scripsit historiam, memorat se cū hoc Theodoro lōgo tempore post, collocutum esse, eumque rogasse, an non cum verberibus cæsus, tormentisque afflictatus esset, maximum sensisset dolorem. Illum respondisse non multum acerbitatis ex tormentis sibi accidisse: quendamq; ei astitisse adolescentulum, & sudorem, qui ex ea conflictatione exoriebatur, absterfisse: animum confirmasse: ipsumq; tempus quo cruciabatur, voluptati potius, quàm angori fuisse. Atque de Theodoro, adolescente cum primis admirando ista dicta sint. Per idem tempus Persarum legati ad Imperatorem aduētauerant postulatam, vt bellum palam indiceret, denūciaretq;. Ille eos remisit, hæc solū locutus: me ipsum breui videbitis, & ppter ea legatos hac de re ad vos mittere nõ est op^o.

Quòd Iudæos Imperator ad sacrificandum hortabatur, & de extremo Hierosolymorum excidio.

CAP. XVII.

PORRò autem, dum Christianos alio quodam modo diuexare contenderet, suam ipsius superstitionem quasi in oculis omnium ad intuendum defixit. Nam cum sacrificiis mactandis admodum delectaretur, non solum ipse ex eiusmodi sanguinis effusione cepit voluptatē, sed alijs si idem

si idem ipsum non efficerent, multam irrogavit. At quoniam paucos admodum id genus homines reperiēbat, Iudæos accersere, eosque sciscitari cœpit, quid erat causæ, cur cum lex Mosaica eos sacrificare iuberet, a sacrificijs mactandis abstinerent. Cumque illi respondissent, non illis integram esse potestatem huius obeundi muneris alio loco quàm Hierosolimis, præcepit ut absque mora templum Salomonis de integro construeretur. Qua re confecta, ad Persas ipse profectus est. Iudæi autem qui oportunitatem tempus sibi dari iam diu exoptassent, in quo templum ipsis ad sacrificandum ædificaretur, tum ad illud opus maturandum omni cura & cogitatione incumbere: tum Christianis terrorem incutere, tum contra illos se insolenter efferre, tum denique minari cœperunt, se non minora illis incommoda illaturos, quàm quæ ipsis olim à Romanis accidissent, Vbi verò Imperatoris mandato impense ad ea erant à publico ærario suppeditatæ, omnia parabantur: ut ligna, lapides, lateres cocti, argilla, calx, aliaque ad ædificium necessaria. Quo quidem tempore Cyrillo Hierosolymorum episcopo, illud Danielis prophete, quod etiã *Mat. 24.* Christus in sanctis euangelis confirmasset, multisque prædixisset, venit in mentem iam tempus aduentasse, quo lapis super lapidem non maneret in templo, sed oraculum seruatoris penitus expleretur. Quæ cum episcopus dixisset, noctu ingens terræ motus excitatus, lapides veterum templi fundamentorum concussit, omnesque vna cum ædificijs in proximo sitis disturbauit. Ex qua re horror & formido Iudæos occupauit: fama que eius etiam illos, quorum domicilia inde longo interuallo distabant, ad locum contemplandum attraxit: Itaque cum quæ plurimi adessent, aliud prodigium contigit: ignis namque cælitus demissus, omnia opificum instrumenta absumpsit. Etenim licebat videre malleos, scalptra, ferras, secures, ascias, denique omnia, quæ opifices habebant ad opus perficiendum idonea, flammæ incendio vastata. Totum diem ignis istas res depastus est. Iudæi igitur grauissimo timore perculsi, etiam inuiti Christum Deum confessi sunt, non tamen eius voluntati gesserunt morem, sed opinione Iudaismi ipsorum mentibus antecepta omnino tenebantur astrikti.

SOCRATIS HISTOR.

astricti. Nam tertium miraculum, quod post editum fuit, neutiquam illos ad fidem veritatis adduxit. Nocte enim sequenti effigies crucis radiorum lumine figurata, illorum vestimentis tanquam impressæ videbantur, quas cum dies illucesseret, contemplantes, & eluere delereq; cupientes, nullo modo poterant. Quare obcæcati, ut est apud Apost. bonum, quod erat illis in manibus abiecere. Proinde templum, eo tempore, pro ædificatione, maximam ruinam passum est.

De Imperatoris in Persidem profectio, & eiusdem cade. CAP. XVIII.

Imperator quoniam acceperat Persarum gentem tempore hyberno tū corporis viribus maximè imbecillā, tū animo abiectissimo esse (nam quia frigoris impatientes sint, eo tempore à bello abstinent. Imo Medus, ut est in proverbio, hyeme ne manū quidem extra pallium ponere audet) cum etiam exploratū haberet Romanos hyeme in bello gerēdo plurimum posse, paulò ante ver in Persidem inuadere, inq; eā regionē exercitū ducere cœpit. Itaq; primū agros, vicos, castellaq; populari: deinde vrbes occupare. Ac Ctesiphontē vrbe Persidis potentissimam obsidione cingens, adeo vehementer regē Persarum in ea oppugnare, ut crebros ad ipsum mitteret legatos, eiq; supplicaret, uti eū parte aliqua patriæ multaret, belloq; restincto discederet. Iulianus neque cōmotus est animo, neq; supplices miseratus: Imo ne illud quidem, quod in proverbij abijt consuetudinem, vincere, præclarum esse, at supra modum vincere inuidiosum, in memoriam reuocare voluit: sed diuinationum cōiecturis, quas Maximus philosophus, qui cum eo versabatur, illi suggestisset confusus, & inanibus somniorum visis persuasus, se Alexandri gloriam suis rebus gestis vel exæquaturum, vel potius superaturum, supplicum Persarum postulata reiecit: putavitq; secundum Pythagoræ Platonisq; opinionem, ex migratione animorum ab vno corpore, in alterum, animū Alexandri in ipsius corpus immigrasse: imò verò, se in altero corpore ipsum Alexandrum esse. Quæ quidem opinio illum in grauem induxit errorem, effecitq; ut regis Persarum petitionem repudiaret. Rex igitur, cum intelli-
geret

geret legationem illam frustra susceptam, in permagnā adductus necessitatem, postridie eius diei, quo legatio erat cōfecta, omnes suas copias cogere, contra exercitum Romanum in aciem prodire cœpit. Romani autem tametsi Imperatorem accusabant, quòd non cum lucro à prælio abstinisset, tamen cum Persis, qui iam se ex aduerso opposuerant, configere non recusarunt. Hostes in fugam vertunt, Imperator equo insidens prælio interfuit ille quidem, quo militum animos confirmaret: sed felicitatis suæ spe nimium fretus, inermis in aciem processit. Idcirco telum ex improviso in eum coniectum, brachium trajiciens, in latus infigitur.

Cuius ictu mortem obiit, cædis authore incognito. Nam alij memorant eum ex Persa transfuga percussum: nonnulli à milite quodam suiipsius exercitus: quæ fama multis in ore est. Verùm Callistus, Satelles Imperatoris, qui eius res gestas carmine Heroico conscribit, bellumq; id temporis confectum narrat, illum à dæmone transfixum interuisse commemorat. Quod quidem fortasse poëtarum more confictum est, fortasse autem ita se habet. Nam furias in nōnullos vindicasse constat. Verùm utcunq; exitus eius fuit, illud certe nemini obscurum est, eum propter impetum animi, quo præceps ferebatur, periculis expositum, propter doctrinæ elegantiam, qua imbutus erat, inanis gloriæ sectatorem: propter animi modestiam, quam falso præ se ferebat, ludibrio habitū. Hoc modo, ad quartum eius consulatum, quem cum Salustio gessit, sexto Calend. Iulii, in Perside, ut dixi, occubuit: tertio anno sui imperij: Septimo autem, posteaquam à Constantio Cæsar renunciatus fuisset: ætatis suæ trigesimo primo.

*Iouiani Imperatoris creatio, & Libani Rhetoris
refutatio. CAP. XIX.*

Mlites verò utpote in dubiis rebus & valde perplexis constituti, postridie, nulla interposita mora, Iouianum virum magno & excelso animo præditum, Imperatorem declarant. Iste, cum esset tribunus militum, cumque Iulianus militibus lege lata optionem daret, vel idolis sacrificandi, vel deserendi militiam, balteum deponere maluit, quam impium & nefandum Imperatoris edictum exequi.

N At-

SOCRATIS HISTORIAE

*Julianus uoluit
et gentibus spari*

Attamen Iulianus belli impédentis necessitate compulsus, eum in ducū numero retinuit. Iá verò Iouianus ad imperiū delectus, illud repudiauit. Et cum à militibus inuitus raperetur, clamauit, se qui Christianus erat, nolle omnino hominum gentilitatem profitentium imperium suscipere. At ubi oēs vna voce confessi sunt se esse Christianos, capessit Imperium. Et cū in Perside de repēte in magnas esset adductus angustias, militesq; fame cōficerentur, pactis cū rege Persarum induciis, belli finē fecit. Induciæ verò vt Romani quidem putabant inhonestæ (nam Syrorum dominatu multatus, Nisibiq; ciuitate Mesopotamiæ Persis tradita, inde decessit) vt temporis autem postulabat opportunitas, necessariæ fuerunt. Quibus rebus nunciatis, sicut Christianorum animi Iuliani morte erant recreati, sic exercitus vniuersus improuidam eius & ardentem ferociam grauius incusauit: causamq; multæ, qua fines imperij coarctabantur, illi acceptam retulit. Nam à Persa quodam perfuga in fraudē est inductus, nauigia, quibus per flumina frumentum aduehi solebat, exusserat, & propterea fames oppressit exercitum. Eodem tempore Libanius Sophista orationem, qua mortē defleuit Iuliani, composuit: eamq; Iulianum, siue funebrem inscripsit. In qua non modò omnes eius res gestas illo dicendi genere, quo hominum laudes celebrantur, persecutus est: sed librorum etiam, quos contra Christianos ediderat, & quod in illis Christianorum scripta ridicula, nugisq; referta demonstrauerat, mentionem fecit. Quòd si hic Sophista alia Imperatoris acta duntaxat laudibus extulisset, tacitus ad reliquã historiam perrexissem: Sed quoniam, dum librorum à Iuliano confectorū facit mentionem utpote disertus & grauis orator, in religionem Christianã acerbè inuehitur, ob eam causam de his rebus nos pauca dicere instituimus: ac primum eius ipsius verba ponemus in medio. Hyeme, inquit, cū noctes sunt paulò longiores, Imperator libros illos, qui hominē à Palæstina oriundum, Deū & Dei filium esse confirmant, diligenter euoluens, longa disputatione, & firmis argumentis conuincebat esse ridiculos, religionemq; ab illis excultam & magno in honore habitam, nugis redundare: & se in illis Tyrio illo sene sapientiozem ostēdit. Igitur Tyrius ille sit animo placato, & dicēdi facultate

tate

tate superatus, æquo animo ferat, quod sit in eū dictū à filio. Ista sunt verba ipsius Sophistæ Libanij. Equidē eum sophistam facilè præstantissimū dico, certoq; scio, si nō cū Imperatore in religione consensisset, oīa dicturū fuisse, quæ Christiani dicūt: & quæ ab illis dicūtur (vti verisimile est) summis præconiis, vtpote sophistā illustrasse. Nā Constantium dū vixit, suis scriptis laudauit: cū autē mortē oppetiuisset, in eū cōtumelias easq; criminosas iecit. Quare si Porphyrius Imperator fuisset, eum eius libros Iuliani libris anteposuisse: & si Iulianus fuisset Sophista, malum sophistam (sicut de Ecebolo scripsit in oratione funebri, quam in Iulianū composuit) appellasse. Itaque cum ille, vt eiusdem religionis cū Imperatore, vt sophista, vt eius amicus, quæ ei videbantur, profecutus sit, nos etiam ad ea, quæ ab illo scriptis prodita sunt, pro virili respondeamus. Primum ait illum hyeme, cū noctes essent paulò prolixiores, operā in libris Christianorum euoluendis posuisse. Operam posuisse hoc loco significat, laborem in scribendo ad hominum vituperationē suscepisse: sicut Sophistis in more positum est, cum adolescēntulos ad suam artē perdiscēdam alliciunt. Nam olim libros illos legerat ille quidem, sed tum in ipsos acriter incubuit, & longa disputatione laborauit, non vt ait Libanius, firmis argumentis, sed infirmis, quippe quæ essent à veritate aliena, ea quæ sua ipsorum vi satis munita erant, tanquam scurrā refellere. Nam quisque cum altero in certamen descendens, interdum veritatem peruertendo, interdum eandē occultando, eum contra quē dimicatio suscipitur, fallere contendit. Et quicumq; odium contra alterū conceperit, omnia instar hostis non facere solum, sed etiam dicere summa opē nititur: atq; adeo ea mala, quibus cum ipse conflictatur, in illum contra quem exercet inimicitias deriuare studet. Vtrumque verò tum Iulianum, tum Porphyrium (quem senem Tyrium vocat) scurrā fuisse sui ipsorum libri conuincunt. Nam Porphyrius vitam Socratis philosophorum facile principis in libro, quem de rebus gestis philosophorum composuit, grauter perstringit. Taliaque conuicia in eum literarum monumentis mandauit ad posteritatem, qualia nec Melitus nec Anytus, qui eundem olim accusauerant, vnquam contra illum dicere aggressi sunt.

*Ecebolo
sic legit
Niceph.
li. 10. ca.
36.*

SOCRATIS HISTORIAE

Illum autem Socratem intelligo, quem gentiles propter tēperantiam, iustitiam, aliasque virtutes summè admirantur: quem Plato excellentissimus apud illos philosophus, quem Xenophon, quem reliquus deniq; philosophorum cœtus, non solum vt pius, sed vt vnum, qui supra hominem putandus est, suspicit ac veneratur. Iulianus verò patris vestigiis sedulò insistēs, vitiosam illam animi sui, qua laborabat perturbationem, dum omnes Imperatores ac Cæsares, qui eius ætatem antegrediebantur, maledictis figere non dubitaret omnibus patefecit: adeo vt ne Marco quidem philosopho omnino pepercerit. Cæterum vtrumque & Porphyrium, & Iulianum scurras fuisse sua ipsorum scripta indicio sunt. Nec mihi ad hanc rem confirmandam multis, aut grauibus argumentis opus est, sed ista satis esse poterūt, ad eorum ingenia omnium oculis subijcienda, quæ quidem coniecturis nixus, literis prodere instituo. At quæ Gregorius Nazianzenus de Iuliano memorarit, iam ex ipsius verbis perdiscamus. In secunda namque oratione contra Gentiles sic ferè scribit. Istarum quidem rerum, tametsi cum experientia tum principatus auctoritatem nactus, aliis fidem fecit, mihi tamen iam olim quodammodo ex eo tempore præuidebantur, quo cum homine Athenis versatus sum. Nam Imperatore de ipsius profectioe exorato, eo tum venit, cum iam frater eius Gallus nouas res contra Imperatorem molitus fuerat. Duæ causæ eius Athenas profectiois fuere: altera multo honestior, vti Græciam, & Scholas, quæ ibi erāt, peruideret: altera, quæ magis in occulto erat, & per paucis cognita, fuit nimirum vt cum sacrificis & deceptoribus, sermones de rebus suis conferret: quippe cum eiusmodi impietatis palam exercendæ nondum libera esset potestas concessa. Atqui tum ipse equidem in coniectura de illo facienda (tametsi in eorum numero non sum, qui in hoc genere plurimum possunt) non multum planè aberravi: sed indolis eius inconstantia, & nimia mentis alienatio me vatè sat bonum reddidit. Nam vt quisq; reētissimè conijcit, ita optimus vates haberi solet. Nullum in eo indicium boni viri mihi videbar videre. Nam ceruix instabilis fuit: humeri vibrantes & prærupti: oculi volubiles vagiq;: obtutus infanus: pedes lubrici & claudicantis similes: nares contumeliam

liam

› liam & contemptum spirantes: habitus oris vultusque ridi-
 › culus: idem ipsum indicarunt risus profusi & cachinnus re-
 › dundantes: annuendi renuendiq; absq; vlla ratione con-
 › fuetudo: sermo incitatus & spiritu interruptus: rogata te-
 › meraria & insulsa: responsa his nihilo meliora, quæ ipsa se-
 › crebra insequerantur, quæque vt parum sibi constantia, sic
 › nullo doctrinæ ordine fuere proposita. Sed quid attinet sin-
 › gula scribendo persequi? Talem profecto eum ante rerum
 › gerendarum susceptionem perspexi fore, qualem in eisdem
 › gerendis postea cognoui. Atque si aliqui eorum, qui tum
 › mecum versabantur, eademq; me loquentem audiebāt, iam
 › adessent, non inuiti quidē mihi testes huius rei esse vellent:
 › quibus certē, cū ista præuiderem, statim hæc proferebam
 › verba: O, quale malum Romanum alit imperium. Quæ cū
 › prædixissem, optabam me falsum de eo vatem comperi.
 › Nam longe melius fuisset, quàm vt orbis terrarum tot tan-
 › tisq; malis abundaret, taleque monstrum inter homines ap-
 › pareret, quale nunquam antea extitisset: idq; cum multæ a-
 › quarum inundationes, quæ sunt crebro hominum sermone
 › vsurpatæ multaq; incendia, terræ item conuassationes &
 › hiatus acciderent: quinetiam cum homines ipsa forma ab
 › aliis hominibus penitus dispari, belluina, & ex variis natu-
 › ris composita nascerentur. Verum eum habuit exitum, quē
 › eius amentia meritò postulauit. Ista à Gregorio de Iuliano
 › sunt commemorata. Quoniam autem multis verbis contra
 › Christianos temerè profusis, Porphyrius & Iulianus, tum
 › nonnulla sacrarum literarum loca peruertēdo, tum alia in-
 › ter se conciliando, tum omnia ad suum institutum accom-
 › modando, vim veritati facere conati sunt, quanquam non
 › pauci se illis ex aduerso opposuerunt, fallacesq; eorum con-
 › clusiunculas euertere refutareq; laborarunt, præter cæteros
 › tamen Origenes, qui Iuliani ætatem longo tempore ante-
 › iuit, sacræ scripturæ loca, quæ legentium animos videban-
 › tur multum conturbare, sibi ipse obijcere, eaque explicare
 › contendit, & captiosas improborum ineptias inanitatesque
 › diluere. Quæ quidem si Iulianus & Porphyrius diligenter
 › perlegissent, non modò libentibus animis ea approbassent,
 › verum etiam omnem suam dicendi facultatem omnino ad
 › alias res conuertissent, & nunquam animos ad fallaces ca-

ptiones blasphemias cōtra Deum refertas conscribendas ap-
 pulissent. Imperatorem verò apud iudes & imperitos rerū,
 non autē apud eos, qui expressam veritatis effigiem ex sacris
 scripturis arripuissent, hoc modo cauillatum esse, hinc per-
 spicuum est. Nam cum multa verba, quæ in Dei œconomia
 explananda, communi loquendi consuetudine, & populari
 necessariò ponuntur, ex sacris excerptisset literis, eaq; in v-
 num collegisset, ad extremum adiecit ista. Certè locorum,
 istorum singula, nisi sermo ipse arcanā quandam intelligen-
 tiam (quod equidem faciliè existimare possum) complectan-
 tur, quod ad ipsa verba attinet, multas contra Deū blasphe-
 mias continent. Hæc quidem sunt ab eo in tertio libro ope-
 ris sui quod contra Christianos edidit, totidem verbis di-
 sputata. In illo autem libro, quem Cynisum inscripsit, dū
 docere instituit, quatenus fabulæ sacræ sint effingendæ, ait
 veritatem in eiusmodi rebus occultandam esse, hisq; utitur,
 verbis. Natura auct in abstruso latere, occultaq; deorum es-
 sentia non patitur se planis & apertis verbis, impuris homi-
 num auribus inculcari. Quare Imperator, uti ex his con-
 stare poterit, videtur eam de sacris diuinisq; scripturis ha-
 bere opinionem, ille quidem quod illarum sermones my-
 stici sint, quodq; arcanam quandam intelligentiam com-
 plectantur: Sed ægrè propterea fert, quod non omnes ean-
 dem de illis opinionem concipiant, inque eos Christianos
 insultat, qui simpliciter earum oracula accipiunt. At verò,
 neque vulgi simplicitatē tantopere insectari debuisset, neq;
 illius gratia in sacras literas tanta insolentia inuehi: neque
 propterea eas odisse, atq; adeo sensus sententiasq; præclaras
 in illis comprehensas detestari, quòd non omnes eas pro e-
 ius arbitrio intelligant. Iam verò, ut videtur, idem illi acci-
 dit, quod Porphyrio. Nam iste Cæsareæ Palæstinæ à qui-
 busdam Christianis reprehensus, cum præ graui, qua arde-
 bat iracundia, illud ferre non posset, religionē Christianam
 deseruit: & præ odio illorū, qui ipsum coarguerāt, ad libros
 conscribendos, quibus Christianos maledicè & contume-
 liosè perstringeret, præcepit ruit: Sicut ex illis Eusebii Pam-
 phili scriptis constat, quibus eius libros penitus refutauit.
 Imperator verò, apud imperitos insolenter contra Christia-
 nos se iactans, eadem animi perturbatione incitatus, ad Por-
 phyrj

phyrij blasphemiam deflexit. Quocirca uterq; sua spõte ad impietatem prolapsus, & sibi sui erroris conscius, debitas pœnas persoluit. Porro autem cum Libanius sophista Christianos falsè irrideat his verbis: hominè ex Palæstina oriundum Deum, Deiq; filium faciunt: mihi videtur penitus oblitus, se in extrema oratione sua Iulianũ in deos retulisse, ad hunc modũ. Primũ, inquit, mortis illius nuntium, parũ aberat, quin lapidibus obruissent, tanquam contra Deum meritum. Deinde paulo longius progressus, O dæmonum, inquit, alumne: dæmonũ discipule: dæmonũ deniq; assessor. Quanquã ille aliter ista intelligebat, tamen cum nomen ambiguum, quò etiam diabolus significatur non vitaret, eadem visus est dicere, quæ Christiani in probris obiectandis dicere consueverunt. Quare si ad quenquam laudibus orandũ omni studio incubuisset, nomè ambiguũ vitare eo modo debuisset, quo aliam vitauit vocem: quam quidè, cum esset ob eam reprehesus, à suis libris prorsus deleuit. Quo modo aut homo in Christo Deus sit, quo modo tũ homo in aperto sit, tũ Deus in obscuro, quo modo deniq; hæc utraq; vera sint, diuini Christianorum libri ostendũt. Gentiles verò antequã credant, intelligere nõ possunt. Nam verũ est illud prophetæ oraculũ: Si nõ credideritis, nõ intelligetis. Quocirca illos nõ pudet, homines cõplureis in deorũ numerum referre. Atq; vtinã eos solũ, qui morũ probitate præstãt, qui iusti, qui tẽperati sunt, ac nõ illos potius, qui impuri, qui iniusti sunt, quiq; ebrietati se totos dedunt: Hercules illos dico, Bacchos, Aesculapios: per quos Libanius in suis libris creberrimè iurare non erubescit. Quorum amores masculos, & fœmineos, si enumerare conarer, longè ab instituto esset mihi digrediendum. Verũ his, qui studio istarum rerum cognoscendarum ducuntur, satisfaciet Aristotelis Peplus, Dionysij corona, Rhegini Polymnemon, & turba poëtarum: qui quidem dum de istis scribunt, ineptias planè ridiculas & inanitatem theologiæ Gentilis, omnibus proponunt ad contemplandum. De illo autem quod Gentilium proprium sit, homines facile in deos reponere, libet paucis disserere. Rhodiis, cùm in calamitatem fortè inciderent, datum est Oraculum, vt Attin Phrygium sacerdotem Vefanorum in Phrygia mysteriorum

SOCRATIS HISTORIAE

cultu, & veneratione prosequerentur. Quod quidem ita se habet.

Vuisero Baccho puroq; aequatus Adoni

Inclutus aeternos sibi vendicet Attis honores.

Oraculum verò Attin, qui præ amore infano se ipse execuerat, Adonin, & Bacchum vocat. Porrò Alexandro Macedonum regi in Asiam proficiscenti Amphyctionas dona attulerunt, de quæ illo Pythia istud edidit oraculum.

Thure Iouem placate, sacris ornate Mineruam

Atq; potens fragili tectum sub imagine numen:

Numen Alexandrũ, tremulis qui missus ab astris

Huc venit, effrænem compescere legibus orbem.

Ista verba dæmò, qui in Pythiæ pectore habitabat, de Alexandro fudit. Idem oraculum quò viris præpotentibus assentaretur, eos retulit in deos. Et fortasse hoc etiam de Alexandro adulandi gratia responsum dedit. Quid Cleomedem pugilem commemorem, de quo, vti Deus consecraretur, istud oraculum edidit.

Fama Cleomedis viuat, Cleomede sepulto

Illi Thuricremis fument altaria donis.

Ob quod oraculum Diogenes Cynicus, & OEnomaus philosophus Pythium Apollinem condemnarunt. Cyziceni etiam, Adrianum decimum tertium deum appellarunt: Adrianusq; ipse Antinoum, suas delitias, in deos reposuit. Atque istas ridiculas ineptias, & meras nugas ne nominare quidem voluit Libanius. Quinetiam quamuis cum oraculo tum separatim libellum, quem Adrias de vita Alexandri conscripsit, euoluisset, tamen nihil illum pudebat, ipsum etiam Porphyrium in deorum numerum ascribere. Sit enim inquit, Tyrius ille senex propitius mihi, qui libros Imperatoris, eius libris antepono. Verùm hæc quidem, quo philosophæ conuiciis responderemus, satis prolixo sermone præter institutum sumus profecti: Quæ quoniã separata tractatione egent, missa facienda ducimus. Nos igitur ad reliquam pergamus historiam.

Quòd

*Quòd ad Iouinianum vndique episcopi concurre-
bant, singuli sperantes cum ad fidem suam se
traducturos. CAP. XX.*

Imperatore Iouiano ex Perfide reuerso, tumultus in ecclesijs de integro excitatus est. Episcopi autem, dum singuli Imperatorem suæ ipsorum fidei assensurum expectarent, alius alium præuerrere contenderunt. Imperator, quoniam perpetuò fidei Consubstantialis adhæserat, omnibus respondet, se eam prælaturum: perque literas Athanasium Alexandria episcopum bono animo esse iubet. Qui statim post occasum Iuliani, ecclesia Alexandria denuò potitus est. Quo quidem tempore literis confirmatus Imperatoris, omni penitus metu liberatus est. Porrò Imperator episcopos à Constantio relegatos, & à Iuliano nondum suis ipsorum sedibus restitutos, reuocauit. Sub idem tempus omnia gentilium delubra occlusa fuere: Gentiles ipsi alij alijs in locis se occultare: qui autem pallia gestabant, pallia deponere, & communi vsitatoque habitu uti cœperunt. Cruenta illa & scelerata sacrificia, quorum labe se palam contaminabant, & quibus regnante Iuliano, se exsaturauerant, omnino fuere sublata.

*Quòd qui Macedonij sententiam propugnabant,
& qui Antiochia conuenerant, Acacy fautores,
Nicanam fidem corroborauerunt.*

CAP. XXI.

Verùm Christianorum res non adhuc pacatæ tranquillæque fuerunt. Nam qui diuersæ religionis factionibus præerant, Imperatorem adeunt, rati sibi liberam ab eo potestatem permitti contra aduersarios pro arbitratu dimicandi. Ac primum, qui Macedoniani appellabantur, libellum illi offerunt, postulantque, ut qui filium patri dissimilem asseuerabant, ij ab ecclesia eijcerentur, ipsique in eorum sufficerentur loca. Huius verò supplicis libelli authores fuere, Basilus Ancyra episcopus: Siluanus, Tarfi: Sophronius, Pompeiopolis: Pasinicus, Zenorum: Comanorum, Leontius: Gallocrates, Claudiopolis: Gastabalorum denique Theophilus. Imperator ácepto eorum libello, ipsos absque

SOCRAT. HISTOR.

responso dimisit, hæc verba duntaxat locutus: ego contentionem odio prosequor: eos, qui concordia dediti sunt, cōplector amore, venerorq;. Quæ cum ad aures aliorum peruenirent, ferociam illorum, qui contendendi studio flagrabant, permulserunt. Quæ res Imperatoris cessit ex sententia. Præterea eodem tempore cum Acacianorum mores, qui ad contentionem erant valde procliuēs, patefacti fuerunt, tum quàm illud ipsum hominum genus ad Imperatorum voluntatibus satisfaciendum se semper comparasset, satis perspicuè intellectum. Nam hi Antiochia, quæ est in Syria in vnum coacti, cum Meletio, qui paulo ante se ab eorum communione segregauerat, fideiq; assenserat Consubstantialis, in colloquium veniunt. Quod propterea ab illis factum fuit, quia eum in magno honore esse apud Imperatorem, qui tū ibi erat, animaduernerent. Illi igitur communi consensu libellum componere: Consubstantiali assentiri: fidem Concilij Nicæni ratam facere: libellum denique Imperatori offerre instituunt: qui his verbis perscriptus fuit.

Sanctissimo, Deoq; charissimo domino nostro Iouiano victori, Augusto, Concilium Episcoporum Antiochia, in vnum ex varijs prouincijs conuocatorum, S.

TVam pietatem, Imperator sanctissime, cum primis laborare, vt ecclesie pax, & concordia stabiliatur, nobis exploratum est. Neq; sumus nescij te sapienter considerasse, formam veræ & Orthodoxæ fidei ad hanc concordiam confirmandam valere maximè. Idcirco, ne in eorum numero, qui doctrinam veritatis adulterare student, habeamur: visum est tuæ prudentiæ significare, quod fidè sancti concilii iam olim Nicææ congregari & approbemus, & teneamus: quandoquidè vocabulū Consubstantialis, quod quibusdam videtur parum rectè in ea positum, est proba à patribus commodaq; interpretatione explanatum: quæ quidè interpretatio ostendit filiū ex patris substantia genitum: patri secundū substantiā similem: & neque affectionē vllam, in eius inexplicabili generatione debere intelligi: neq; vocabulū substantiæ apud sanctos patres ad consuetudinē græci fer-

ci sermonis capi, sed ab illis poni ad euertendū illud pestiferum dogma, Christū scilicet ex nihilo ortum esse, ab Ario impiè introductum: quod etiā isti Anomiani, id est qui filium patri dissimilē statuunt, nuper exorti, multo audacius impudentiusq; ad ecclesiæ concordiam labefactandam asseuerant. Quamobrem exemplar fidei ab episcopis Nicææ coactis expositæ (quam sanè vehementer amplectimur) his literis, quibus animorum nostrorum sententiam tibi declarauimus, subiungere placuit. Est enim plenum eruditionis & doctrinæ, seque habet ad hunc modum: Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem, & quæ sequuntur.

Episcoporum subscriptio.

EGO Meletius Episcopus Antiochiæ, ea quæ supra scripta sunt, fateor me approbare. Ego Eusebius Samosata Episcopus eodem modo. Euagrius item, Siculus. Vranus, Apameæ. Larizeorum, Zoilus. Acacius, Casareæ. Antipater, Rofsi. Abramius, Vrimum. Aristonicus, Seleucobeli. Barlamenus, Pergami. Vranus, Melitinæ. Magnus, Chalcedonis. Eutichius, Eleutheopolis. Isacocis, Armeniæ maioris. Titus, Bostorum. Sipporum, Petrus. Pelagius, Laodiceæ. Arabianus, Antri. Piso, Adanorum, per Lamydriorem presbyterum. Sabinianus, Zeugmatis. Athanasius, Ancyrae, per Orphitum & Aterium presbyteros. Ireneo, Gazæ. Piso, Augustæ. Patricius, Palti, per Lamyrionem presbyterum. Anatolius, Beræensium. Theotimus, Arabū. Lucianus denique Arcorum episcopus. Hunc libellum in Sabini libro, qui collectio rerū in conciliis actarum inscribitur, inuenimus. Imperator verò, qui apud animum suum proposuerat blanditiis & persuasionibus dissentientiū lites dirimere, respondit se nemini quidem qualemcunque fidem amplexanti, molestiam exhibiturū: sed eos præter ceteros beneuolentia & honore profecuturum, qui ecclesiæ ad concordiam adducendæ authores se ostenderent. Hæcque ab eo ad hunc modum gesta esse Themistius philosophus commemorat. Nam in ea oratione, quæ Consularis inscribitur, quam de eo conscripsit, eum propterea magnis ornat laudibus, quod potestate cuique pro arbitratu hanc, vel illam religio-

religio-

SOCRATIS HISTORIAE

religionem profitēdi permiffa, affentatorum mores profus refutaffet. Quòd hominum genus admodum facete perstringens, dixit nemini obfcurum effe eos, non Deum, fed purpuram coluiffe: Euripoque admodum fimiles effe, qui modò in hanc, modò in illam partem præcipitatur.

De Iouiani Imperatoris morte.

CAP. XXII.

Imperator autem, vbi hoc pacto impetum eorum, qui tum contentionis ftudio incendebantur, penitus represserat, ocius Antiochia decedens, Tharfum Ciliciæ petit, ibique corpus Iuliani, cum eius funeri iufta foluiffet, fepulchro cõdit. Quo factò, ipfe Conful renunciatur. Tum Constantinopolim ire properans, ad locum quendam, qui Dadaftana nuncupatur, quique inter Galatiam & Bythiniam medius interiectus eff, aduentat. Ibi Themiffius philofophus cum aliis ordinis Senatorij viris illi obuiam factus, Orationem fuam confularem, coram illo recitauit. Quam quidem poftea etiam Constantinopoli pronũciauit coram populi multitudine. Certè prosperè & feliciter cum Imperio Romano actum fuiffet, ftatusque, cum populi, tum ecclefiarum propter tam bonum principem admodum floruiffet, fi non repentina mors illum à Republica gerenda abftuliffet. Nam in loco, quem diximus, tempore Hyberno, obftuictione quadã læthali, oppreffus exiuit è vita, illo ipfo, & Varoniano filio fuo Cõf. decimotertio Calend. Martij. Septem menses regnauit: vixit autem annos triginta tres.

Liber hic complectitur ftatiũ duorum Annorum: Menfium vero quinque.

Tertij libri finis.